

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

KATEDRA PRÁVA



Pytláctví

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Martin Langpaul

Bakalant: Štěpánka Tykalová

© 2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

JUDr. Štěpánka Tykalová, DiS.

Územní technická a správní služba v životním prostředí

Název práce

Pytláctví

Název anglicky

Poaching

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je na základě rozboru platné právní úpravy problematiky pytláctví poskytnout ucelený pohled na tuto problematiku z pohledu ochrany životního prostředí a právních nástrojů ochrany v rámci přestupkového a trestního práva. V této souvislosti budou v bakalářské práci zpracovány dopady daného trestného činu či přestupku na životní prostředí. V teoretické části práce bude vyhodnocena otázka prevence, problematika latence a odhalování tohoto druhu kriminality. V praktické části práce bude provedeno vyhodnocení četnosti a závažnosti tohoto druhu kriminality, zejména ze statistických údajů o této kriminalitě, a budou vyhodnoceny dopady na životní prostředí.

Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části bakalářské práce bude provedena analýza odborné literatury a právních předpisů jak deskriptivním, tak analytickým způsobem. Praktická část bude navazovat na část teoretickou, ve které bude provedena analýza statistických údajů dané kriminality, především v otázce četnosti a závažnosti. Závěrem budou metodou syntézy vyhodnoceny výsledky získané provedenou analýzou, včetně úvah de lege ferenda.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Pytláctví, pachatel, trestný čin, přešupek, životní prostředí, ochrana přírody, myslivost, zvěř, ryby

Doporučené zdroje informací

JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání.

Praha: Leges, 2019. Student. ISBN 978-80-7502-380-3.

PRÁŠKOVÁ, Helena. Nové přešupkové právo. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-221-9.

ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-178-9.

TUHÁČEK, Miloš a JELÍNKOVÁ, Jitka. Právo životního prostředí: praktický průvodce. Praha: Grada, 2015.

Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5464-2.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přešupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přešupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – FŽP

Vedoucí práce

Mgr. et Mgr. Martin Langpaul

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 8. 11. 2021

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 11. 2021

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 10. 12. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Pytláctví“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V Praze dne 25. března 2024

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. et Mgr. Martinu Langpaulovi, za jeho vstřícnost, cenné rady a pomoc při vedení mé bakalářské práce.

Pytláctví

Abstrakt

Předložená bakalářská práce obsahuje rozbor pytláctví, které lze zjednodušeně charakterizovat jako neoprávněný (protiprávní) lov zvěře nebo ryb. Tato protiprávnost může být různé podoby a intenzity, protože je pytláctví možné spáchat jak na úrovni trestného činu, tak na úrovni přestupku. Právě rozbor obligatorních znaků skutkové podstaty jak trestného činu, tak přestupku pytláctví je jádrem této práce.

V teoretické části jsou vymezeny pojmy trestný čin a přestupek, jejich právní úprava a charakteristika. Detailněji je zpracována otázka skutkové podstaty obou těchto institutů. Posléze je pozornost věnována problematice odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví z hlediska kriminalistického.

Praktická část se věnuje statistické analýze trestného činu pytláctví z období posledních osmi let, jednak na úrovni celorepublikové, jednak na úrovni vyšších územních samosprávných celků. Zároveň jsou zpracovány dopady tohoto fenoménu na životní prostředí. V této části jsou také rozebrány a vyhodnoceny vybrané případy neoprávněného lovu.

Klíčová slova: pytláctví, trestný čin, přestupek, životní prostředí, zvěř, ryby

Poaching

Abstract

The presented bachelor thesis contains an analysis of poaching, which can be simplistically characterized as unauthorized (illegal) hunting of game or fish. This illegality can take different forms and intensity, therefore poaching can be committed both at the level of a criminal offence and at the level of a misdemeanour. It is the analysis of the obligatory elements of the offence of both felony and misdemeanour poaching that is the core of this thesis.

The theoretical part defines the concepts of crime and misdemeanour, their legal regulation and characteristics. The question of the factual nature of both these institutes is treated in detail. Afterwards, attention is paid to the problem of detection, investigation and prevention of poaching from the criminal point of view.

The practical part focuses on the statistical analysis of the crime of poaching over the last eight years, both at the national level and at the level of higher territorial self-government units. At the same time, the environmental impacts of this phenomenon are included. Selected cases of unauthorized hunting are also analysed and evaluated in this section.

Keywords: poaching, criminal act, offence, environment, game, fish

Obsah

Seznam použitých zkratk	9
1. Úvod	10
2. Cíl práce a metodika	12
3. Pytláctví v rovině teoretické	14
3.1 Trestný čin – obecná charakteristika.....	14
3.2 Právní úprava trestného činu pytláctví.....	16
3.3 Skutková podstata trestného činu pytláctví	18
3.3.1 Objekt trestného činu	20
3.3.2 Objektivní stránka trestného činu	23
3.3.3 Subjekt trestného činu	29
3.3.4 Subjektivní stránka trestného činu.....	32
3.4 Přestupek – obecná charakteristika	34
3.5 Právní úprava přestupku pytláctví.....	37
3.6 Skutková podstata přestupku	38
3.6.1 Objekt přestupku.....	42
3.6.2 Objektivní stránka přestupku	42
3.6.3 Subjekt přestupku	44
3.6.4 Subjektivní stránka přestupku.....	47
3.7 Odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví	48
4. Pytláctví v rovině praktické	52
4.1 Statistické přehledy pytláctví	52
4.2 Dopady pytláctví na životní prostředí.....	55
4.3 Kazuistika	57
4.3.1 Kazuistika č. 1 – Příklad lovu nad rámec vydaného povolení.....	57
4.3.2 Kazuistika č. 2 – Příklad nesnímatelné plomby.....	59
5. Výsledky a diskuse	61
6. Závěr	63
7. Seznam použitých zdrojů	66
8. Seznam obrázků a grafů	71
8.1 Seznam obrázků	71
8.2 Seznam grafů.....	71

Seznam použitých zkratek

Ústava	Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
Trestní zákon	Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, s účinností do 31.12.2009.
Trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
Topo	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.
Přestupkový zákon	Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon o některých přestupcích	Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon o ochraně přírody a krajiny	Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon o myslivosti	Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon o rybářství	Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství), ve znění pozdějších předpisů.

Použité právní předpisy jsou ve znění účinném ke dni 10. března 2024.

1. Úvod

Z dostupné literatury a současně platných právních norem vyplývá, že historické kořeny pytláctví sahají až do raného feudalismu, přestože v období svého vývoje mělo různé formy a intenzitu. Zatímco v prvobytně pospolné společnosti neexistovalo, neboť lovená volně žijící zvěř nepatřila nikomu a po jejím ulovení sloužila k obživě celého kmene či rodu, vznikalo postupně s příchodem soukromého vlastnictví pozemků, kdy si vlastník začal přivlastňovat i porosty pozemků a volně žijící živočichy (Němec, 2002).

Přestože lze první projevy pytláctví charakterizovat jako „*pytláctví z bídy a hladu*“, kdy smyslem bylo nasytit rodinu, vyvinulo se postupně i „*pytláctví z vášně*“, jehož náplní bylo lovit zvěř a ryby pro potěšení a pro trofej. V 16. století se lovecké trofeje staly běžným obchodním artiklem, nejkrásnější kusy byly vybírány k výzdobě panských sídel. Lovecká trofej se stala zájmem různých pytláků, kteří lovili zvěř za účelem jejího zpeněžení (Němec, 2002).

K výraznému omezení pytláctví došlo fakticky až koncem čtyřicátých let dvacátého století, kdy byla myslivost zpřístupněna všem zájemcům, kterým bylo původně právo lovu odpíráno, přičemž myslivci se po splnění předem stanovených povinností (v podobě absolvování kurzu, složení oborové zkoušky, absolvování adeptské doby v délce jednoho roku, úspěšného složení zkoušky z myslivosti, předložení čistého trestního rejstříku) sdružovali v zájmové organizaci „Československém mysliveckém svazu“. Ačkoliv šlo o cestu k myslivosti značně trnitou, byla to cesta adekvátní, neboť každý zájemce o výkon myslivosti musel prokázat nejen potřebné znalosti nutné k jejímu výkonu, ale i značný stupeň sebekázně a pracovitosti (Němec, 2002).

Zákonodárce předpokládal, že zlidověním myslivosti se trestná činnost pytláctví vymytí, pročez do trestního zákona, nezpracoval ustanovení o pytláctví, později se však ukázalo, že tento předpoklad nebyl správný. Jednotlivé případy pak byly řešeny na úrovni přestupků, případně jako trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví (§ 132 trestního zákona). K obnovení ustanovení o pytláctví došlo až zákonem č. 150/1969 Sb., o přečinech, nikoliv však na dlouho, neboť tento zákon byl v roce 1990 zrušen. Až do roku 1993 bylo pytláctví posuzováno pouze jako přestupek, což však ve spojení s impertinencí pytláků, paralyzováním činnosti policie, přeměnou státní správy a restitučními zmatky vedlo ke zhoršení již

tak nedobré situace. K prolomení situace došlo až v roce 1993 znovuzavedením trestného činu pytláctví (§ 178a) do trestního zákona, přesto tehdejší dikce daného trestného činu vyvolala rozpaky, neboť takřka nikdy se nepodařilo dokázat naplnění skutkové podstaty trestného činu, tudíž tento trestný čin fakticky neexistoval. K eliminaci pytláctví a tím i pozvolnému zlepšování situace došlo přijetím novely trestního zákona s podstatně přepracovanou skutkovou podstatou trestného činu pytláctví podle § 178a (Němec, 2002).

Podle tehdejší úpravy trestného činu pytláctví byla poskytována ochrana právu myslivosti, výkonu rybářského práva, byť jen omezeně na neoprávněný lov, a také přírodě, představovanou volně žijící zvěří a rybami. Původní úprava předmětného trestného činu byla koncipována tak, že pytláctví se dopustil ten, kdo neoprávněně pouze „lovil“. Oproti tomu znění skutkové podstaty trestného činu pytláctví v trestním zákoníku (§ 304) vyvolalo v řadách odborné veřejnosti řadu emocí, neboť trestného činu pytláctví se osoba dopustila až ve chvíli, kdy zvěř nebo ryby neoprávněně ulovila, a nikoliv již v okamžiku, kdy je teprve lovila, tedy v případě zvěře až poté, co ji skolila, popřípadě chytla. Příznivěji lze pak nahlížet na novelu trestního zákoníku provedenou zákonem č. 330/2011 Sb., kterým se mění ustanovení § 304 odst. 1 tak, že se slovo „uloví“ nahrazuje původním „loví“. Touto tzv. „zelenou novelou“ byly do vnitrostátního právního řádu implementovány povinnosti vyplývající ze Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí, jejíž účelem bylo stanovit trestněprávní opatření pro účinnější ochranu životního prostředí (Gříbková, 2014).

S ohledem na výše uvedené je patrné, že fenomén pytláctví provází lidskou společnost od nepaměti. Pod tímto pojmem si lze jednoduše představit určitou formu neoprávněného pychu zvěře či ryb, avšak při bližším zkoumání lze dojít k poznání, že se jedná o institut poměrně komplikovaný, trestný jak v rovině trestněprávní, tak v rovině přestupkové. V tomto ohledu tak vyvstává řada otázek, na které je třeba odpovědět.

2. Cíl práce a metodika

Problematika neoprávněného lovu zvěře či ryb není v naší zemi ničím ojedinělým. Má bohaté historické kořeny a nevyhýbá se ani současné době. Pytláctví vykazuje určitou míru specifčnosti, přitom bývá laické veřejnosti často zcela skryto. Jedinec, který se v této oblasti žádným způsobem neinteresuje, se s tímto fenoménem nemusí setkat po celý jeho život.

Česká veřejnost má o negativních pytláctví pouze mlhavou představu, spíše k této trestné činnosti zaujímá lhostejný postoj. O původ zvěřiny či ryb se zajímá ve výjimečných případech, a to především až tehdy, kdy si namísto gastronomického zážitku konzumací upytlačeného kusu – při absenci veterinárního vyšetření –, přivodí zaživační potíže.

Cílem této práce je zodpovědět konkrétní otázky, poukázat na problematická místa právní úpravy a poskytnout tak možnosti řešení. Nejprve je třeba zodpovědět otázku, jaké právní předpisy pytláctví, jak v rovině trestněprávní, tak v rovině přestupkové, upravují. Následně se nabízí otázka analýzy základní a kvalifikované skutkové podstaty trestného činu, potažmo přestupku pytláctví. Neméně důležitá je otázka prevence, problematika latence a odhalování tohoto druhu kriminality, a to v návaznosti na vyhodnocení statistických údajů četnosti a závažnosti, včetně následků zanechaných na životním prostředí a konečně, zda je právní úprava pytláctví dostatečně srozumitelná a přehledná.

V teoretické části bakalářské práce bude provedena analýza odborné literatury, především literatury určené pro studium trestněprávní a správní oblasti, včetně komentářového znění právních předpisů jak deskriptivním, tak analytickým způsobem, doplněna právním rozбором soudní judikatury spadající do oblasti myslivosti a rybářství. Pozornost bude věnována otázce odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví z kriminalistického pohledu, s uvedením kriminalistických stop charakteristických pro neoprávněný lov.

Praktická část bude interpretací dostupných statistických údajů, vycházejících zejména z přehledů kriminality za období let 2016 – 2023, vypracovaných Policií České republiky. Grafické zpracování kriminality pytláctví jednak na celorepublikové úrovni, jakož i na úrovni vyšších územních samosprávných celků poskytne čtenáři náhled na četnost daného trestného činu v posledních letech. Ze statistického přehledu napáchaných škod si pak čtenář může učinit názor na to, jak závažný tento fenomén

je. Metodou syntézy pak budou vyhodnoceny dopady tohoto jevu na životní prostředí. Krátký exkurz do rozhodovací praxe soudů nabídne čtenáři pohled, jakým způsobem se s danou problematikou vypořádávají soudy jak v oblasti trestního, tak v oblasti správního práva. V závěru práce budou vyhodnoceny stěžejní poznatky a provedeny úvahy *de lege ferenda* vedoucí ke zdokonalení současné právní úpravy pytláctví.

3. Pytláctví v rovině teoretické

Teoretická část práce je věnována rozboru klíčových pojmů – trestný čin a přestupek. Pozornost je věnována jejich obecné charakteristice a právní úpravě. Detailně je pak zpracována otázka skutkové podstaty trestného činu, potažmo přestupku pytláctví, přičemž se zaměřuje na obligatorní znaky skutkové podstaty, tedy na objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku. Základními podkladovými předpisy pro zpracování této části práce jsou v obecné rovině trestní zákoník a přestupkový zákon, speciální úprava je pak obsažena v zákoně o myslivosti a zákoně o rybářství. V závěru této části práce je proveden krátký exkurz do problematiky odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví z hlediska kriminalistického.

3.1 Trestný čin – obecná charakteristika

K pochopení trestného činu pytláctví je nezbytné nejdříve v obecné rovině charakterizovat pojem trestný čin. Spácháním trestného činu vzniká trestní odpovědnost pachatele, která se realizuje ve formě trestněprávního vztahu mezi pachatelem na straně jedné a státem na straně druhé, kdy stát má právo a zároveň povinnost pachatele potrestat, přičemž pachatel je povinen se tomuto podrobit.

Legální definice trestného činu je upravena v § 13 odst. 1 trestního zákoníku. Podle tohoto ustanovení se trestním činem rozumí „*protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“ Nejedná se však o kompletní vymezení pojmu trestný čin, neboť výkladové ustanovení § 111 trestního zákoníku rozšiřuje obsah tohoto pojmu tak, že „*nevyplývá-li z jednotlivých ustanovení trestního zákona něco jiného, trestným činem se rozumí též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc*“.

Trestné činy se dělí na přečiny a zločiny. Přečinem se pak rozumí „*všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let*“ (§ 14 odst. 2 trestního zákoníku). Zločiny jsou „*všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny, zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let*“ (§ 14 odst. 3 trestního zákoníku).

Aby bylo možné hovořit o spáchání trestného činu a z toho pramenící trestní odpovědnosti, musí být naplněny obligatorní znaky trestného činu. P. Borčevský

(2021) mezi tyto znaky uvádí jednak protiprávnost, jakožto rozpor s právním řádem jako celkem, jednak typové znaky, kdy jde o soubor znaků abstraktně popisujících trestný čin a tím rozlišujících jeden trestný čin od druhého. J. Jelínek a kol. (2022a) k otázce protiprávnosti doplňují, má-li být jednání protiprávní, musí být na jednu stranu v rozporu s právním řádem, a zároveň pro společnost natolik škodlivé, aby na něj reagovala prostředky trestního práva. Mezi typové znaky se řadí individuální objekt trestného činu, jeho objektivní stránka, osoba pachatele a subjektivní stránka.

Za pomoci objektu trestného činu je určen chráněný vztah, zájem či hodnota, objektivní stránka popisuje vnější stránku trestného činu (jednání, následek a příčinný vztah), subjektem se označuje pachatel a subjektivní stránka popisuje vnitřní – psychický – vztah pachatele k trestnému činu. Učebnice P. Šámala a kol. (2022) uvádí, že obecné znaky představují požadavky na trestně odpovědného pachatele, které jsou pro všechny trestné činy společné, tj. u fyzické osoby je třeba, aby dovršila zákonem stanovený věk patnácti let a byla v době spáchání činu přičetná, u mladistvého se navíc přidává požadavek na rozumovou a mravní vyspělost, u právnické osoby je třeba, aby nebyla vyloučena z působnosti topo a bylo jí možno přičítat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem způsobem uvedeným v zákoně.

Formální pojetí trestného činu je doplněno zásadou subsidiarity trestní represe, výslovně zakotvené v § 12 odst. 2 trestního zákoníku, kdy „*trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu*“. Ke vzniku odpovědnosti za trestný čin nestačí pouhé naplnění formálních znaků stanovených zákonem. Je žádoucí, aby jednání bylo společensky škodlivé. Toto ustanovení zabraňuje stíhání takových jednání, která sice po formální stránce naplňují znaky trestného činu, ale nejsou natolik závažná, aby bylo vhodné je stíhat podle trestního práva, jelikož trestní právo jakožto nejpřísnější prostředek sloužící k ochraně zákonem vymezených zájmů, nastupuje tehdy, když se ostatní prostředky právní či mimoprávní ukážou jako neúčinné. Jedná se o prostředek *ultima ratio* (prostředek poslední instance). V případech, kde k regulaci postačí prostředky zejména občanského, obchodního a správního práva, jsou trestněprávní prostředky nejen nadbytečné, ale též nepřípustné (Koulová Marešová, 2010). K otázce ochrany životního prostředí lze říct, že trestněprávní ochrana životního prostředí, na ní ruku v ruce navazující trestněprávní odpovědnost, nastupují až tehdy, kdy ochranu životního prostředí účinně nezajistí prostředky právní odpovědnosti za ztráty

na životním prostředí a dále pak v právu životního prostředí hojně využívány prostředky odpovědnosti podle správního práva (Kříž, 2019).

3.2 Právní úprava trestného činu pytláctví

Právní úprava trestného činu pytláctví je zakotvena v § 304 trestního zákoníku, konkrétně v hlavě VIII, nazvané „*Trestné činy proti životnímu prostředí*“. Poprvé v dějinách České republiky, respektive v širším kontextu rovněž v dějinách Československa, byla zakotvena v trestním zákoníku samostatná hlava věnovaná trestným činům proti životnímu prostředí, čímž byl dle názoru M. Remešové (2013) dán veřejnosti jasný signál zobrazující, jaký význam je objektu životního prostředí a jeho ochraně českou společností přikládán. Vložením této hlavy do systematiky trestního zákoníku společnost postavila zájem na ochraně životního prostředí naroveň zájmům klasicky trestním právem chráněným, jakožto zájmu na ochraně života a zdraví člověka, ochraně majetku, zachování pokojného stavu a bezpečného soužití členů společnosti.

P. Šámal a kol. (2022) rozdělují trestné činy uvedené v této hlavě zvláštní části trestního zákoníku do několika skupin: *obecná ustanovení postihující poškození a ohrožení životního prostředí* (§ 293 a § 294), *ustanovení chránící některé složky životního prostředí* (§ 295, § 299, § 300 a § 301), *ustanovení postihující některá specifická jednání proti životnímu prostředí* (§ 294a, § 297, § 298, § 298a, § 301, § 305, § 306 a § 307), *ustanovení chránící zvířata proti zlému nakládání se zvířaty a postihující pytláctví* (§ 302, § 303 a § 304). Akademická práce, jejímž autorem je J. Kříž (2019), vychází z poněkud jiného skupinového rozlišení, a to při částečném zachování zařazení konkrétních trestných činů. První skupinu tvoří *trestné činy poskytující obecnou ochranu životnímu prostředí a jeho složkám*, druhou skupinu představují *trestné činy poskytující specifickou ochranu jednotlivým složkám životního prostředí*, mezi které je možné z pohledu trestního zákoníku řadit jednak vodu, jejíž ochrana je uskutečňována prostřednictvím trestněprávní ochrany vodního zdroje, jednak lesy, volně žijící živočichy a planě rostoucí rostliny, jakož i chráněné části přírody. Následují *trestné činy postihující neoprávněné nakládání se zdroji ohrožení životního prostředí*. Jako poslední skupinu uvádí kategorii *ostatních trestných činů proti životnímu prostředí*, kam řadí i trestný čin pytláctví, o níž prohlašuje, že jejím druhovým objektem, při upozadění trestného činu neoprávněného vypuštění

znečišťujících látek (§ 297), je „zájem na ochraně zvířat (respektive užitkových rostlin) před různorodými způsoby nežádoucího jednání a zacházení s nimi, počínaje týráním zvířat, přes jejich neoprávněné lovení až po šíření nakažlivé nemoci zvířat a rostlin“. Autor se rovněž zabývá otázkou, zdali by nebylo na místě do hlavy osmé trestního zákoníku zařadit i skutkové podstaty trestných činů – nedovolené výroby a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky (§ 281) a nedovolené výroby a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu (§ 282) –, souvisejících s ochranou životního prostředí či jeho složek nebo naopak, zda všechny trestné činy zakotvené v rámci hlavy osmé jsou takové delikty, jejichž hlavním objektem je ochrana životního prostředí. Ačkoliv tyto trestné činy s ochranou životního prostředí bezesporu souvisí, vyvstává otázka, zdali primárním objektem těchto trestných činů je ochrana životního prostředí a jeho složek, nebo zájem na ochraně bezpečnosti života a zdraví lidí a majetku. J. Kříž (2019) je toho názoru, že zařazení předmětných trestných činů mezi trestné činy obecně ohrožující je na místě, jelikož jejich primárním objektem je vpravdě zájem na zajištění ochrany bezpečnosti života, zdraví lidí a majetku, zatímco zájem na ochraně životního prostředí by mohl být chápán až jako objekt sekundární. Jde-li o pochybnosti ohledně zařazení některých trestných činů do hlavy osmé trestního zákoníku – trestného činu neoprávněné výroby, držení a jiného nakládání s léčivými a jinými látkami ovlivňující užitkovost hospodářských zvířat (§ 305) –, není ve stávajícím znění trestního zákoníku přílehavější kategorie než skupina trestných činů proti životnímu prostředí.

Typickým znakem trestných činů proti životnímu prostředí je, že až na výjimky jde o blanketní skutkové podstaty, odkazující na právní předpisy o ochraně životního prostředí, hospodaření s přírodními zdroji, ochraně zvířat, nakládání s léčivými, na mezinárodní úmluvy v oblasti mořského práva či ochrany ozónové vrstvy Země (Jelínek a kol., 2022a). Ani trestný čin pytláctví není výjimkou.

Trestný čin pytláctví byl do trestního zákoníku, přesněji řečeno trestního zákona, zařazen nově v roce 1993, jeho dikci pak změnila novela z roku 1998. Z hlediska systematického přinesl poměrně revoluční změnu trestní zákoník z roku 2009, když skutkovou podstatu tohoto trestného činu zařadil právě do hlavy VIII – jak bylo uvedeno výše –, neboť do té doby byl součástí hlavy III, nazvané „*Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných*“. Toto nové systematické zařazení úzce souvisí s posunem v chápání druhového objektu deliktu pytláctví v různých historických obdobích. Druhový objekt tohoto deliktu si prošel pozoruhodným vývojem od pouhé

ochrany majetku, tedy pojetí jako majetkového deliktu vycházejícího z původního vnímání pytláctví jako krádeže, přes poskytování ochrany veřejnému pořádku jako druhovému objektu v trestním zákoně z roku 1961. V současnosti je druhový objekt trestných činů zařazených v hlavě osmé chápán jako zájem na ochraně životního prostředí jako základního životního prostoru člověka (zájem na zachování ekologické rovnováhy v přírodě, ochraně vybraných chráněných přírodních území, ochraně člověka před nepříznivými vlivy léčiv a před nepříznivými vlivy pocházejícími od zvířat nebo potravin živočišného původu), živočichů i jiných organismů (před týráním a v rámci chovů a péče o ně), přičemž životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje (Slobodník, 2015). Ochrana životního prostředí je zajišťována jednak právní úpravou režimu jednotlivých jeho složek (ovzduší, voda, půda, les), za současné ochrany způsobu uspořádání těchto složek (ochrana přírody a krajiny), jakož i právní úpravou režimu činností, které mohou jednotlivé složky životního prostředí negativně ovlivňovat (Chmelík a kol., 2010). Stávající systematické zařazení trestného činu pytláctví mezi trestné činy proti životnímu prostředí lze považovat za vhodné, a to i s ohledem na ve zvláštní části trestního zákoníku nabízené alternativy, když dle názoru autora nebylo jiného logického vyústění.

Zájem společnosti na ochraně životního prostředí a jeho složek úzce souvisí s ústavněprávním základem ochrany životního prostředí, neboť podle čl. 7 Ústavy „*stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství*“. Podle tohoto ustanovení stát nese odpovědnost za příznivý stav životního prostředí, je povinen přijmout právní předpisy obsahující nástroje ochrany životního prostředí a vybudovat soustavu orgánů veřejné správy (Jelínek a kol., 2022a). Podle čl. 35 LZPS „*má každý právo na příznivé životní prostředí*“, respektive na jeho příznivý stav. „*Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem*“.

3.3 Skutková podstata trestného činu pytláctví

P. Borčevský (2021) shodně jako J. Jelínek a kol. (2022a) charakterizuje skutkovou podstatu trestného činu v obecné rovině jako „*jeden z formálních znaků trestného činu, který je tvořen soustavou znaků objektivní a subjektivní povahy,*

abstraktně popisující určitý trestný čin.“ Souhrnem obligatorních i fakultativních typových znaků se jednotlivé trestné činy odlišují navzájem, čímž je vyjádřena jejich typová společenská škodlivost. Ve své podstatě skutková podstata představuje abstraktní popis určitého druhu trestného činu v trestním zákoně (Šámal a kol., 2022). Aby bylo možné hovořit o trestném činu, musí být naplněny všechny znaky skutkové podstaty, tedy objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka.

E. Brucknerová (2022) doplňuje, že znaky skutkové podstaty jsou uvedeny nejen ve zvláštní části trestního zákoníku v rámci jednotlivých skutkových podstat, ale i v části obecné, například ve vztahu k obecnému vymezení pojmu zavinění. Mimo jiné autorka mezi obligatorní znaky skutkové podstaty trestného činu řadí i protiprávnost, byť je uváděna jako samostatný znak, s odůvodněním, že sama protiprávnost je předpokladem pro spáchání trestného činu, protože trestným činem může být jen čin nedovolený. Protiprávnost je tedy nutné hodnotit jako nedovolenost vyplývající ze samotného principu trestního zákoníku a nelze ji dovozovat jen z některé skutkové podstaty. V tomto směru zcela odlišný názor zastává P. Borčevský (2021), který má za to, že ačkoliv je protiprávnost dána u všech skutkových podstat, ve své obecné formě mezi znaky nepatří, neboť jde o znak obecný.

Hlavní funkce skutkové podstaty trestného činu záleží v přesném vymezení podmínek trestní odpovědnosti pomocí výčtu znaků trestného činu. Přesně vymezené skutkové podstaty zamezují libovůli při rozhodování o tom, co je trestné, protože jsou také jednou ze záruk zákonnosti trestněprávního postihu. Formulace skutkové podstaty trestného činu naplňuje ústavní zásadu ve smyslu čl. 39 LZPS, že *„jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit“* (Jelínek a kol., 2022a).

Skutková podstata trestného činu pytláctví (§ 304 trestního zákoníku) zní následovně:

(1) Kdo neoprávněně loví zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné nebo ukryje, na sebe nebo jiného převede nebo přechovává neoprávněně ulovenou zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného větší prospěch,

- c) *spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost chránit životní prostředí,*
- d) *spáchá-li takový čin zvlášť zavrženíhodným způsobem, hromadně účinným způsobem nebo v době hájení, nebo*
- e) *byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.*

Skutková podstata trestného činu pytláctví, shodně jako je tomu u jiných trestných činů, podmiňuje vznik trestní odpovědnosti porušením norem stojících mimo trestní právo, konkrétně norem správního práva (zákona o myslivosti a zákona o rybářství). Tudíž, nechce-li se osoba při lovu zvěře nebo ryb stát pachatelem trestného činu, musí dodržovat povinnosti stanovené zmíněnými zákony.

Sazba trestu odnětí svobody je i v případě aplikace kvalifikované skutkové podstaty poměrně nízká (maximálně pět let trestu odnětí svobody), navíc s možností uložení alternativního trestu, protože se bude za všech okolností jednat o přečin. Příprava k trestnému činu tudíž není trestná, neboť dle § 20 trestního zákoníku, je trestné toliko „*jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu,...*“.

3.3.1 Objekt trestného činu

Objektem trestného činu jsou v obecné rovině právní hodnoty, které trestněprávní normy chrání a které mohou být trestným činem dotčeny v podobě ohrožení či poruchy, což je podmínkou trestní odpovědnosti. Trestním právem chráněnými hodnotami se rozumí společenské vztahy (vlastnické vztahy), zájmy a hodnoty (život člověka, jeho zdraví, čest, důstojnost či svoboda), přičemž společnosti na nich záleží do té míry, že jejich porušení nebo ohrožení postihuje nejostřejším prostředkem státního donucení – trestní sankcí (Borčevský, 2021).

Objekt umožňuje stanovit charakter i stupeň společenské závažnosti skutku, protože jeho důležitost spočívá ve správné právní kvalifikaci skutku a jeho odlišení od jiných forem protiprávního jednání, zejména od přestupků.

Objekt trestného činu je možné rozlišovat podle stupně obecnosti na obecný (rodový) objekt, který vyjadřuje souhrn všech trestním právem chráněných zájmů; druhový (skupinový) objekt, který vyjadřuje příbuzné zájmy chráněné trestním zákoníkem, podle kterých jsou nazvané jednotlivé hlavy zvláštní části trestního zákoníku; a konečně individuální (bezprostřední) objekt, který vyjadřuje hodnotu či

vztah, k jehož ochraně slouží konkrétní ustanovení zvláštní části trestního zákoníku (Borčevský, 2021).

Oproti shora uvedenému základnímu dělení objektu trestného činu E. Bruknerová (2022) rozlišuje mezi druhovým a skupinovým objektem, přičemž druhový objekt charakterizuje shodně, avšak skupinový objekt fakticky vymezuje jako objekt individuální, který je společný určité skupině skutkových podstat trestných činů. Nadto rozlišuje rovněž konkrétní objekt, jenž je tvořen jednotlivým vztahem, zájmem či hodnotou, zasažený konkrétním jednáním konkrétního pachatele.

Některé skutkové podstaty mohou mít dokonce více než jeden objekt, kdy k naplnění skutkové podstaty takového trestného činu může být požadováno jejich kumulativní zasažení, nebo může postačovat zasažení alespoň jednoho z těchto objektů, které jsou dány alternativně. Typickým příkladem trestného činu, jehož skutková podstata obsahuje kumulativně více objektů je i trestný čin pytláctví, kdy je vyžadována ochrana jednak životního prostředí, jakož i práva myslivosti či práva rybářského (Chmelík a kol., 2009).

Porušením či ohrožením individuálního objektu trestného činu nastává následek, a to buď ve formě poruchy (například smrt poškozeného), nebo ohrožení (například obecné ohrožení), čemuž odpovídá i dělení trestných činů na poruchové a ohrožovací (Borčevský, 2021).

Objektem trestného činu pytláctví je jednak ochrana volně žijící zvěře a ryb před neoprávněným lovem, jednak výkon práva myslivosti a rybářského práva, jakož i zájem na ochraně majetku. Nejvyšší soud České republiky za objekt tohoto trestného činu považuje „ochranu přírody – volně žijící zvěře a ryb, jakož i ochranu práva myslivosti a výkonu rybářského práva, která je omezena pouze na nejzávažnější formu neoprávněného zásahu do těchto práv, to jest na neoprávněný lov zvěře a ryb“ (usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11.1.2022 sp. zn. 4 Tdo 1352/2021).

Zvěří se ve smyslu § 2 zákona o myslivosti rozumí „obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů uvedených v písmenech c) a d)“. Zvěř je jakousi podmnožinou volně žijících živočichů. Jelikož se za volně žijícího živočicha považuje „jedinec živočišného druhu, jehož populace se udržují v přírodě samovolně, a to včetně jedince odchovaného v lidské péči vypuštěného v souladu s právními předpisy do přírody. Živočichem se rozumí všechna vývojová stadia daného jedince. Jedinec zdivočelé populace domestikovaného druhu

se za volně žijícího živočicha nepovažuje“ (§ 3 odst. 1 písm. d) zákona o ochraně přírody a krajiny), nelze za pytláctví považovat lovení, usmrcení, odstřel, odchyt nebo jiné jednání směřující vůči domácímu zvířeti, ani tomu, které následně zdivočelo, ani zvířeti dříve žijícímu ve volné přírodě, avšak toho času v zajetí.

Zvěř se dle zákona o myslivosti [§ 2 písm. c), d)] dělí na dva druhy: jednak na ty, které nelze lovit, nebyla-li udělena výjimka orgánem ochrany přírody, jelikož jde o druh chráněný mezinárodními úmluvami a zákonem o ochraně přírody a krajiny (například bobr evropský, kočka divoká, rys ostrovid, vlk euroasijský, vydra říční, havran polní, koroptev polní), jednak na ty, které lze obhospodařovat lovem (například daněk skvrnitý, jelen evropský, jezevec lesní, kamzík horský, bažant královský, hrdlička zahradní, holub hřivnáč). Soudobá právní úprava myslivosti se nevztahuje na ty druhy zvěře, které jsou drženy ve schválených farmových chovech, neboť jsou považovány za hospodářská zvířata (Konecká, 2021). Nutno zdůraznit, že pro trestnost jednání je třeba, aby pachatel lovil zvěř, respektive některého ze živočichů konkretizovaných v § 2 písm. c) a d) zákona o myslivosti.

Zvěř je věci ničí (*res nullius*), nepatří uživatelům honitby ani vlastníkům honebních pozemků, nepatří ani tomu, kdo se jí první zmocnil či ji uchopil. Zvěře se může legálně zmocnit toliko k tomu zákonem oprávněná osoba, v opačném případě se jedná o pytláctví (Tuháček a kol., 2015). Zmocní-li se pytlák jím neoprávněně ulovené zvěře či ryb s úmyslem zacházet s nimi jako s věcí vlastní, dopouští se tím jednak trestného činu pytláctví podle § 304 trestního zákoníku, jednak trestného činu krádeže podle § 205 trestního zákoníku.

Pojem ryby není zákonem o rybářství definován, nicméně pro tyto účely je možno vycházet z § 2 písm. d) zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, podle něhož se rybami rozumí *„ryby chované k hospodářským účelům v rybnících, sádkách, rybích líhních a odchovných, klecových odchovech nebo pstružích farmách, a rovněž ryby v rybářských revírech“*. Objektem trestného činu pytláctví jsou toliko ryby, nejsou jím vodní organismy, jež zákon o rybářství definuje jako *„vodní živočichy nebo vodní rostliny které jsou zdrojem potravy ryb nebo jsou přirozenou součástí vodního prostředí“* [§ 2 písm. h)].

Pojem myslivost definuje § 2 písm. a) zákona o myslivosti jako *„soubor činností prováděných v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako součásti ekosystému a spolková činnost směřující k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků jako*

součásti českého národního kulturního dědictví“. Právo myslivosti je vymezeno v § 2 písm. h) téhož zákona jako *„souhrn práv a povinností zvěř chránit, cílevědomě chovat, lovit, přivlastňovat si ulovenou nebo nalezenou uhynulou zvěř, její vývojová stadia a shozy paroží, jakož i užívat k tomu v nezbytné míře honebních pozemků“*. K otázce podstaty myslivosti se vyjádřil Ústavní soud České republiky takto: *„V podmínkách České republiky jsou myslivost a právo myslivosti společenskými aktivitami aprobovanými státem k ochraně a rozvoji jedné ze složek životního prostředí – zvěře. Zákon o myslivosti nepředstavuje úpravu myslivosti jako zájmové aktivity, ale ve svém základu jako cílevědomé a regulované činnosti k ochraně a rozvoji přírody. Realizace myslivosti a práva myslivosti je v obecné rovině legitimním omezením vlastnického práva a jejich prostřednictvím naplňuje stát svou ústavní povinnost zakotvenou v čl. 7 Ústavy“* (náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 13.12.2006 sp. zn. Pl. ÚS 34/03), čímž zdůraznil roli myslivosti jako institutu sloužícímu primárně k ochraně a rozvoji přírody. Pojem myslivosti je však i nadále nedostatečně vymezen, z čehož plyne i obtížnost její odpovídající právní úpravy.

Výkon rybářského práva je charakterizován zákonem o rybářství jako *„činnost v rybářském revíru povolená právnícké nebo fyzické osobě příslušným orgánem státní správy rybářství podle § 19 až 24, spočívající v plánovitém chovu, ochraně, lovu a přisvojování si ryb, popřípadě vodních organismů, jakož i v užívání pobřežních pozemků v nezbytném rozsahu“* [§ 2 písm. f)].

3.3.2 Objektivní stránka trestného činu

Objektivní stránka trestného činu v obecné rovině popisuje jednání jakožto projev vůle ve vnějším světě, následek jako zasažení objektu trestného činu a příčinnou souvislost (*kauzální nexus*) mezi jednáním a následkem. Právě objektivní stránka trestného činu napomáhá poznání, že mohl být spáchán konkrétní trestný čin.

Ve smyslu trestního práva se jednáním rozumí projev vůle pachatele ve vnějším světě jako vědomé činnosti člověka zaměřené na dosažení určitého cíle. Trestněprávní jednání má dvě složky, vůli (vnitřní – psychickou složku), a její projev (vnější – fyzickou složku). Oproti tomu jednáním není fyzické násilí, kdy je pohyb vynucen vnější silou, reflexní pohyby, pohyby vyvolané křečí, pohyby v bezvědomí, stav vyvolaný hypnózou či stav náměsíčnosti, a konečně jednáním nemůže být ani pouhá myšlenka či přání neprojevené navenek (Borčevský, 2021).

Trestné činy mohou být spáchány toliko konáním (například § 332 podplácení), toliko opomenutím (například § 150 neposkytnutí pomoci), případně konáním i opomenutím (například § 145 těžké ublížení na zdraví).

Následkem se rozumí porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem (objektu trestného činu). Jak již bylo zmíněno v podkapitole věnované objektu trestného činu, následek může být ve formě poruchy, nebo ohrožení, protože se trestné činy rozdělují na poruchové a ohrožovací. Právní teorie kategorizuje následek podle závažnosti na „prostý“ následek, těžší následek, škodlivý následek a zvláště těžký a těžko napravitelný následek, což má význam pro určení povahy a škodlivosti trestného činu (Borčevský, 2021).

A konečně příčinný vztah spojující jednání a následek. Chybí-li tento obligatorní znak, nemůže být pachatel za trestný čin trestně odpovědný, neboť svým jednáním skutečně nezpůsobil trestněprávně relevantní následek. K naplnění skutkové podstaty trestného činu proti životnímu prostředí musí být dán kauzální nexus mezi konkrétním jednáním pachatele a vznikem nežádoucího stavu spočívajícího v ohrožení či poškození životního prostředí nebo jeho složek (Bejčková, 2015). Vždy je nutné zkoumat příčinné souvislosti konkrétně na základě zjištěných okolností případu, neboť jednotlivé příčiny nemají pro způsobení následku stejný význam (Šámal a kol., 2022).

Objektivní stránka trestného činu pytláctví je tvořena dvěma alternativami, konkrétně neoprávněným lovením zvěře nebo ryb, krytím nebo převedením či přechováváním zvěře nebo ryb neoprávněně ulovených.

Rozhodujícím kritériem pro určení, zda plyn může být trestněprávně postižen, je, zda pachatel vykonává činnost směřující k chycení zvěře nebo ryb, které mají hodnotu nikoliv nepatrnou, tedy vyšší než 10 000 Kč, jak je hranice výše škody, prospěchu, nákladů k odstranění poškození životního prostředí a hodnoty věci stanovena v § 138 trestního zákoníku (Tuháček a kol., 2015). J. Jelínek a kol. (2022b) spatřují v takovémto stanovení hodnoty zásadní vadu. J. Konecká (2021) v této souvislosti odkazuje na znění důvodové zprávy k trestnímu zákoníku s tím, že původní právní úprava trestného činu pytláctví (§ 178a trestního zákona) byla doplněna o stanovení výše škody nikoli nepatrné z důvodu odlišení trestného činu od přestupku.

Pro stanovení této hodnoty je určen Sazebník minimálních hodnot upytlačené zvěře podle druhu, pohlaví a věku (ČRS SÚS ©2024), jenž je založen na kalkulaci nákladů na uvedení věci do původního stavu a Sazebník pro určení hodnoty ryb ulovených při neoprávněném lovu v rybářských revírech a v rybníkářství (eAGRI

©2009-2021), založený na kalkulaci nákladů spojených s vysazením ryb stejných nebo obdobných jako ryb upytlačených (Ščerba a kol., 2020). Aktuální sazebník (platný od 5.10.2021) odráží vzrůstající částky, i v návaznosti na změnu hranice výše škody, nutné k nápravě situace a pořízení náhrady za neoprávněně ulovenou zvěř či upytlačené ryby, přitom zohledňuje nejen samotnou hodnotu uloveného či upytlačeného statku, ale i hodnotu potřebných veterinárních úkonů, administrativy uživatele honitby, náklady na pořízení pastí, karanténní péči nebo odchyt a vypuštění nových jedinců zvěře. V případě ryb se pak cena odvíjí v návaznosti na druh, věkovou kategorii a skupinu ryb. Práce na sazebnících se ujalo Ministerstvo zemědělství ve spolupráci s Policií České republiky, státním zastupitelstvím, Výzkumným ústavem lesního hospodářství a myslivosti, Mendelovou univerzitou v Brně, Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích, Rybářským sdružením ČR, Českým rybářským svazem a Moravským rybářským svazem. Zpracované sazebníky jsou podkladem pro prvotní ohodnocení a orientační posouzení toho, zda se jedná o trestný čin nebo o přestupek. Pro určení faktické výše škody v rámci trestního řízení pak vyvstává potřeba zpracování znaleckého posudku (Konecká, 2021).

Lovem se rozumí činnost směřující k vyhledání zvěře nebo ryb za účelem jejího odchytu, odstřelu či jiného usmrcení. Přitom není rozhodující, aby pachatel jednal s cílem si chycenou zvěř nebo ryby ponechat, postačí, nechá-li je na místě nebo je vypustí zpět do přírody. Stejně tak není rozhodující, zda se pachatel dostal do styku se zvěří nebo rybami nebo se v daném místě a čase nějaká zvěř nebo ryby vyskytovaly. Obdobně se k uvedené problematice vyjádřil Nejvyšší soud České republiky v rozsudku ze dne 24.4.1997 sp. zn. 2 Tzn 19/97, v němž uvedl, že *„jednání obviněných, kteří nemají oprávnění k výkonu práva myslivosti, záležící v ježdění automobilem po honitbě se záměrem vyhledat a skolit zvěř, je neoprávněným zásahem do práva myslivosti, a tedy dokonaným trestným činem pytláctví... Je přitom nerozhodné, zda se obvinění dostali do kontaktu se zvěří, či zda se tam v kritickou dobu nějaká zvěř vůbec nacházela“*.

Lov zvěře smí být prováděn jen způsobem odpovídajícím zásadám mysliveckým, zásadám ochrany přírody a zásadám ochrany zvířat proti týrání. Ustanovení § 45 odst. 1 zákona o myslivosti upravuje některé zakázané způsoby lovu, ke kterým orgán státní správy myslivosti může za v odstavci 2 téhož ustanovení uvedených okolností udělit povolení. Je-li realizován zakázaný způsob lovu

bez takového povolení, jedná se o přestupek, případně i trestný čin týrání zvířat či pytláctví (Tuháček a kol., 2015).

Neoprávněným lovem se podle § 48 zákona o myslivosti rozumí „lov zvěře bez povinných náležitostí“, přičemž tyto náležitosti jsou blíže specifikovány v § 46 odst. 1 téhož zákona tak, že ten, „kdo loví zvěř nebo usmrcuje jiného živočicha, musí mít u sebe lovecký lístek, povolenku k lovu a potvrzení o povinném pojištění; při lovu nebo usmrcování se zbraní též zbrojní průkaz a průkaz zbraně a při lovu nebo usmrcování s loveckým dravcem jeho evidenční kartu“. Při lovu v rybářském revíru musí mít osoba provádějící lov u sebe rybářský lístek a povolenku k lovu, nejde-li o uživatele rybářského revíru (§ 13 odst. 8 zákona o rybářství). E. Brucknerová (2023) vykládá pojem neoprávněného lovu zvěře nebo ryb, byť zjednodušeně, avšak výstižně, ve smyslu, že pachatel, ačkoliv nebyl k této činnosti povolán, nebo jedná bez příslušného povolení, aktivně realizuje činnost směřující ke skolení, jinému usmrcení nebo chycení daného statku.

Je třeba doplnit, že neoprávněně loví zvěř nebo ryby nejen ten, kdo k tomu není oprávněn, ani nemá zvláštní povolení, ale i ten, kdo sice povolení má, nicméně jedná nad jeho rámec, v rozporu s výslovným zákazem (§ 45 zákona o myslivosti). Shodně se k dané problematice vyjádřil i Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení ze dne 24.9.2020 sp. zn. 3 Tdo 340/2020, když judikoval, že „neoprávněným lovem ve smyslu skutkové podstaty trestného činu pytláctví podle § 304 trestního zákoníku jsou jednání, která se vymykají zákonným podmínkám lovu podle zákona o myslivosti. Znak 'neoprávněně' je proto nutno vykládat v celém kontextu zákona o myslivosti, tedy nejen s přihlédnutím k ustanovení § 46 a § 48a zákona o myslivosti, ale také k ustanovení § 45 odst. 1 zákona o myslivosti a objektu trestného činu, kterým je ochrana přírody, respektive volně žijící zvěře a ryb, jakož i ochrana práva myslivosti a výkonu rybářského práva. Platí tedy, že i osoba, která dodržela formální náležitosti § 46 odst. 1 zákona o myslivosti (má povolenku k lovu, lovecký lístek, zbrojní průkaz atd.) a loví zvěř v rozporu s výslovným zákazem podle § 45 zákona o myslivosti, jedná nad rámec vydaného povolení, a tedy neoprávněně ve smyslu skutkové podstaty trestného činu pytláctví podle § 304 trestního zákoníku“.

K naplnění otázky trestní odpovědnosti postačí samotné neoprávněné lovení, není třeba, aby došlo k ulovení jako takovému. V právní praxi tak lze hovořit o předčasně dokonaném deliktu, neboť jednání, které je toliko pokusem, je povýšeno na dokonání (Draščík a kol., 2015).

Jak již bylo shora uvedeno, druhou alternativou jednání pachatele je ukrytí, převedení na sebe nebo jiného nebo přechovávání neoprávněně ulovené zvěře nebo ryb, přitom se ukrytím rozumí odstranění ulovené zvěře a ryb z dosahu případného odhalení; převedením jakýkoliv převod ulovené zvěře a ryb do dispozice jiné osoby, ať už prodejem, směnou, nebo darováním; přechováváním pak faktické držení ulovené zvěře a ryb bez absence krytí. Postačí, má-li je pachatel ve své moci, nemusí je mít přímo u sebe, v místě bydliště, na pracovišti (Borčevský, 2023). V těchto případech pak osoba pachatele bude odlišná od osoby, která zvěř či ryby neoprávněně ulovila, přičemž není podstatné, zda osoba lovce (pytláka) je za takový trestný čin trestně odpovědná. Za tohoto předpokladu se lze dopustit pytláctví i tehdy, když zvěř či ryby neoprávněně ulovilo dítě mladší patnácti let či osoba vyňatá z pravomoci orgánů činných v trestním řízení (Konecká, 2021).

Okolnostmi podmiňujícími použití vyšší trestní sazby jsou jednání pachatele jako člena organizované skupiny, získání sobě nebo jinému většího prospěchu, jako osoby se zvlášť uloženou povinností chránit životní prostředí, spáchání činu zvlášť zavrženíhodným způsobem, hromadně účinným způsobem nebo v době hájení, případně pachatelem, který byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán (§ 304 odst. 2 trestního zákoníku).

Soudní judikatura a praxe vymezila organizovanou skupinu jako „*sdržení více osob – konkrétně sdržení nejméně tří trestně odpovědných osob – vyznačující se určitou dělbou úkolů, v důsledku čehož je jeho činnost charakterizována plánovitostí a koordinovaností, což na jedné straně zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu a na druhé straně znesnadňuje jeho odhalení, a tím také zvyšuje jeho společenskou škodlivost a závažnost*“ (usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15.7.2021 sp. zn. 11 Tdo 1226/2020).

Znak v úmyslu opatřit sobě nebo jinému větší prospěch vyznačuje pohnutku pachatele, k jejímu naplnění není tudíž třeba, aby pachatel takový prospěch skutečně opatřil. Prospěch může být materiální i nemateriální (například paroží jako trofej) [Šámal a kol., 2010]. Větší prospěch je pak stanoven v § 138 odst. 1 trestního zákoníku hranicí nejméně 100 000 Kč.

Osobou, které byla zvlášť uložena povinnost chránit životní prostředí se rozumí osoba, u níž z pracovního, funkčního nebo služebního postavení nebo z jiného právního vztahu plyne úkol chránit životní prostředí, konkrétně se může jednat o člena

stráže myslivosti, člena rybářské stráže, člena lesní stráže, případně odborného lesního hospodáře.

Zvlášť zavrženíhodným způsobem lovu je způsob, který zakazuje výslovně zákon o myslivosti v § 45 odst. 1 s možností výjimek dle § 45 odst. 2, případně i zákon o rybářství v § 13 odst. 2, 3 s výjimkami dle § 13 odst. 4 a 5, případně odst. 6, a to za splnění dalších podmínek. J. Chmelík a kol. (2010) uvádí jako zvlášť zavrženíhodný způsob lovu příkladmo lov zvěře nebo ryb elektrickým proudem, za využití reflektorů.

V době hájení je čin spáchán za předpokladu, že pachatel loví zvěř nebo ryby v době zakázaného lovu daného druhu, tj. v období roku, v němž je zakázán lov a přivlastňování si ryb nebo zvěře z důvodu ochrany jejich rozmnožování. Doba lovu jednotlivých druhů zvěře včetně bližších podmínek provádění lovu je stanovena vyhláškou Ministerstva zemědělství č. 245/2002 Sb., o době lovu jednotlivých druhů zvěře a o bližších podmínkách provádění lovu. Doby hájení ryb v rybářském revíru pak stanoví § 13 vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 197/2004 Sb., k provedení zákona o rybářství.

Speciální recidiva pachatele je zvlášť přitěžující okolností. Odsouzením se rozumí odsouzení za trestný čin, který má znaky pytláctví podle § 304 trestního zákoníku, přičemž se nevyžaduje výkon takového trestu, a to ani zčásti. Potrestáním se pak rozumí předchozí trestní postih, kdy pachatel byl jednak odsouzen, jakož i vykonal uložený trest, a to alespoň zčásti. V obou případech však musí být splněna podmínka, že k odsouzení nebo potrestání došlo v posledních třech letech, přitom u odsouzení je rozhodující právní moc rozsudku, kdežto u potrestání okamžik výkonu trestu, podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, upuštění od výkonu trestu (Šámal a kol., 2010).

Z hlediska způsobu jednání se trestný čin pytláctví řadí mezi komisivní trestné činy, kteréžto je možné spáchat toliko konáním. Přestože J. Konecká (2021) a V. Čech (2022) jsou toho názoru, že jednání ve formě opomenutí není u tohoto trestného činu z logiky věci možné, F. Ščerba a kol. (2020) zastávají stanovisko, že jednání pachatele bude mít zpravidla formu konání, avšak za situace, kdy má pachatel zvláštní povinnost konat ve smyslu § 112 trestního zákoníku, může jeho jednání spočívat i v opomenutí. Takovým případem je situace, kdy člen rybářské stráže nesplní některou z povinností uloženou mu § 16 zákona o rybářství, čímž umožní pachateli neoprávněný lov, případně člen myslivecké stráže nesplní některou z povinností podle § 14 zákona o myslivosti.

Aby byly naplněny znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu, postačí při neoprávněném lovu zvěře pouhé ohrožení zájmu na ochraně zvěře jakožto součásti životního prostředí i jako potencialního majetku, protože se jedná o trestný čin ohrožovací. Zároveň se jedná i o částečně poruchový trestný čin, jelikož pachatel – i přes svůj neoprávněný nedokonaný lov –, svým jednáním již porušil zájem na ochranu práva myslivosti (Čech, 2022).

3.3.3 Subjekt trestného činu

V obecné rovině trestně odpovědnou osobou může být jednak fyzická osoba, která bezprostředně spáchala trestný čin, jednak osoba právnická. Podle § 9 odst. 1 topo je „*pachatelem trestného činu také právnická osoba, které lze přičítat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem způsobem uvedeným v tomto zákoně*“. Právnické osobě lze přičítat spáchání trestného činu, jestliže trestný čin byl spáchán v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, buď přímo vlastním jednáním jejích orgánů (statutárních, řídicích i kontrolních), nebo jednáním ovládajících osob, anebo jednáním jejího zaměstnance nebo osoby v obdobném postavení na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby či ji ovládajících osob nebo proto, že její orgány nebo jiné odpovědné osoby neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo nečinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu (§ 8 topo).

Legální definice pachatele uvedená v § 22 odst. 1 trestního zákoníku stanoví, že „*pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná*“. Tuto definici, která se může jevit jako neúplná, je třeba doplnit výkladovým ustanovením § 113 trestního zákoníku, podle něhož „*se pachatelem rozumí, nevyplývá-li z jednotlivého ustanovení trestního zákona něco jiného, i spolupachatel a účastník*“.

Subjekt trestného činu je rovněž charakterizován určitými znaky pachatele, jdoucími nad rámec obecných požadavků na osobu pachatele (věk, přičetnost a rozumová a mravní vyspělost u mladistvých). Z výše uvedeného vyplývá, že pachatelem (jedná-li se o fyzickou osobu) může být pouze osoba, která je v době činu přičetná, dovršila patnáctý rok věku, je rozumově a mravně vyspělá, jde-li o mladistvého pachatele a konečně podle okolností jde o osobu charakterizovanou

zvláštními znaky. První tři podmínky musí být splněny současně, zbylé dvě podmínky se váží k okolnostem konkrétního případu. Pro doplnění nutno dodat, že u mladistvého pachatele nestačí k trestní odpovědnosti přičetnost a dosažený věk patnácti let, dalším obligatorním znakem je rozumová a mravní vyspělost (Jelínek a kol., 2022a).

Přičetnost lze charakterizovat jako způsobilost být pachatelem trestného činu, závisí-li na duševních schopnostech pachatele. Trestní zákoník nedefinuje pojem přičetnost, nicméně uvádí důvody, které přičetnost vylučují. Podle § 26 trestního zákoníku není pro nepřičetnost trestně odpovědný, „*kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání*“. Platí tedy, že pachatel jednal v nepřičetnosti, jestliže trpí duševní poruchou, je zbaven schopnosti rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládnout své jednání, ztráta rozpoznávací nebo ovládací schopnosti je důsledkem duševní poruchy a duševní porucha a ztráta rozpoznávací nebo ovládací schopnosti jsou dány v době činu. K přičetnosti musí pachatel vedle vnímání skutkových okolností trestného činu, rovněž chápat jejich společenský smysl a dopad. Nedostatek schopnosti rozpoznávací spočívá v tom, že pachatel není schopen rozpoznat, že jeho jednání je protiprávní (například osoba trpící určitou psychózou správně reprodukuje skutkové okolnosti svého činu, nicméně není schopna pochopit jeho protiprávnost, tedy že jde o čin právem zakázaný). Nedostatek ovládací schopnosti spočívá v tom, že pachatel není schopen ovládnout své vlastní jednání, tudíž je v takovém duševním stavu, byť si uvědomuje protiprávnost svého činu, že není způsobilý v konkrétním případě své jednání svými duševními schopnostmi regulovat, aby se ho nedopustil. Ztráta jedné z těchto schopností, případně obou, je důsledkem duševní poruchy, na jejíž legální definici pamatuje trestní zákoník v § 123, přičemž mezi duševní poruchou a takovou ztrátou musí být příčinná souvislost (Jelínek a kol., 2022a). Pakliže osoba, která spáchala trestný čin – právní praxí označovaný jako čin jinak trestný –, není pro nepřičetnost trestně odpovědná a její pobyt na svobodě je nebezpečný, je to důvodem pro uložení ochranného léčení, případně zabezpečovací detence, za podmínky, že nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti.

Vedle pojmu nepřičetnost zná trestní zákoník i pojem zmenšená přičetnost. Dle § 27 trestního zákoníku ve stavu zmenšené přičetnosti jedná ten, „*kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu měl podstatně sníženou schopnost rozpoznat jeho*

protiprávnost nebo ovládat své jednání“. Spáchá-li pachatel trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti, je trestně odpovědný, jelikož zmenšená přičetnost nevylučuje trestní odpovědnost, nicméně odůvodňuje zvláštní postup vůči pachateli z hlediska rozhodování o sankci.

Z hlediska věku pachatele je počátek trestní odpovědnosti spojen s dovršením 15. roku věku, přitom se jedná o věk matrikový, počítaný od data narození uvedeného v matrice, nikoli o věk mentální vyjadřující celkovou vyspělost a sociální zralost určité osoby. „*Kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný*“ (§ 25 trestního zákoníku). U osob, které v době spáchání trestného činu nedovršily zmíněného věku, je trestní odpovědnost vyloučena. Nutno podotknout, že trestní zákoník nestanoví z hlediska věku limit trestní odpovědnosti, pročež platí, že fyzická osoba je trestně odpovědná až do své smrti. Přestože stáří a psychické změny, které vyvolává, jsou občas obdobné jako u osob duševně nemocných, avšak v konkrétním případě nevedou ke stavu, který by mohl být kvalifikován jako duševní porucha, která by pak mohla mít za splnění zákonných podmínek za následek nepřičetnost nebo zmenšenou přičetnost, nemají z hlediska trestní odpovědnosti podstatný význam. Třeba však vysoký věk vzít v úvahu při hodnocení osoby pachatele z hlediska povahy a závažnosti činu, možnosti jeho nápravy a osobních poměrů a s přihlédnutím k tomu uložit přiměřenou sankci (Šámal a kol., 2022).

U trestných činů proti životnímu prostředí se vyskytuje osoba – speciální subjekt –, která porušila důležitou povinnost vyplývající z jejího zaměstnání, povolání, postavení či funkce, nebo které byla uložena zvláštní povinnost konat – chránit životní prostředí –, a která bývá uváděna jako součást znaků kvalifikovaných skutkových podstat. Takovou osobou se rozumí fyzická osoba, vystupující jako specifický dozorový orgán ochrany jednotlivých složek životního prostředí. Obecně se jedná o fyzickou osobu pověřenou lesní, mysliveckou či vodní stráží, nebo stráží ochrany přírody. Spáchá-li trestný čin tato osoba, je taková skutečnost posuzována jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby (Remešová, 2013).

Subjektem trestného činu pytláctví může být v základní skutkové podstatě (odst. 1) jakákoliv fyzická osoba, případně právnická osoba. Nejčastějšími pachateli však budou dospělé fyzické osoby, v zanedbatelných případech půjde o mladistvého pachatele. J. Konecká (2021) k otázce právnické osoby jako pytláka zcela pádne argumentuje, že významným vývojovým mezníkem trestněprávní odpovědnosti, s dopady mimo jiné i do oblasti odpovědnosti za trestné činy proti životnímu prostředí,

bylo přijetí topo, přičemž původní znění § 7 odst. 1 topo uvádělo pozitivní vymezení těch trestných činů, které byly tímto zákonem upraveny. Trestný čin pytláctví nebyl v tomto výčtu uveden, protože nebylo možné kriminalizovat jednání právnické osoby, kterým by naplňovala znaky skutkové podstaty trestného činu pytláctví ve smyslu § 304 trestního zákoníku. Právnickou osobu nelze klasifikovat jako někoho, kdo neoprávněně loví. Avšak reálně může nastat situace, že podnik – nabízející restaurační služby (mimo jiné se zvěřinovým, rybím menu) –, může být právě ten, kdo naplní skutkovou podstatu tohoto trestného činu tím, že ukryje, na sebe nebo jiného převede nebo přechovává neoprávněně ulovenou zvěř či ryby.

K upuštění od pozitivního taxativního výčtu trestných činů, kterých se může dopustit i právnická osoba a jeho nahrazením negativním vymezením těch trestných činů, na které se topo nevztahuje došlo novelou provedenou zákonem č. 183/2016 Sb., protože může být právnická osoba trestně odpovědná mimo jiné i za neoprávněný psych.

Kvalifikovanou skutkovou podstatu (odst. 2) tohoto trestného činu může spáchat jednak člen organizované skupiny, jednak speciální subjekt, tedy osoba, která má uloženou zvláštní povinnost chránit životní prostředí, jakožto člen rybářské stráže, lesní stráže apod., jakož i osoba, která nedodrží právními předpisy nebo jiným opatřením stanovené podmínky nebo omezení (například lov v době hájení, lov zakázanými způsoby – elektrickým proudem, do želez, do ok), případně recidivista.

M. Vokoun (2023) ve své akademické práci osobu pachatele kategorizuje do několika skupin. Za „pytláka lovce“ označuje osobu neoprávněně lovcí zvěř či ryby. Osoba, která ukryje neoprávněně ulovenou zvěř, převede ji na sebe či na jiného anebo ji přechovává, nese označení „pytlák podílník“. Jelikož trestný čin podílnictví byl zrušen novelou trestního zákoníku č. 287/2018 Sb., a podřazen pod trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 216 trestního zákoníku), bylo původní označení takového pachatele nahrazeno titulem „pytlák legalizátor“.

3.3.4 Subjektivní stránka trestného činu

Subjektivní stránka trestného činu v obecné rovině vyjadřuje vnitřní (psychický) vztah pachatele ve vztahu k trestnému činu, přičemž je charakterizována zaviněním, a to buď ve formě úmyslu, nebo nedbalosti. Zavinění je nezbytné pro naplnění skutkové podstaty jakéhokoli trestného činu, tudíž není trestného činu bez zavinění (platí zásada *nullum crimen sine culpa*). P. Šámal a kol. (2022) charakterizují zavinění jako vnitřní vztah pachatele k určitým skutečnostem zakládajícím trestný čin, tedy

k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem, případně i k předmětu útoku, a k jednání popsanému v trestním zákoníku, které takové porušení nebo ohrožení vyvolává. Trestní zákoník pak rozlišuje zavinění úmyslné (dolózní) a zavinění z nedbalosti (kulpózní).

Zavinění je vybudováno na dvou základních složkách – vědění a vůle. Složka vědění zahrnuje vnímání pachatele, tj. odraz předmětů, jevů a procesů ve smyslových orgánech člověka, jakož i představu o nich, které pachatel vnímal dříve nebo ke kterým dospěl svým úsudkem. Podstatou je, že pachatel si toto uvědomoval v době spáchání trestného činu, nebylo-li tomu tak, uvědomovat si to měl a mohl. Složka volní zahrnuje především chtění nebo srozumění, tj. rozhodnutí jednat určitým způsobem se znalostí podstaty věci. Volní vztah neexistuje, jestliže pachatel rozhodné skutečnosti nechce, ani s nimi není srozuměn. Posouzení, o jakou formu zavinění se jedná, je tak odvislé od volní složky. U úmyslu se vyžaduje chtění, respektive srozumění ve vztahu k následku. U nedbalosti volní složka absentuje. Zavinění se musí vztahovat na všechny skutečnosti, které jsou znakem skutkové podstaty trestného činu, nebylo-li by tomu tak, není naplněna subjektivní stránka trestného činu, a proto by trestní odpovědnost pachatele byla vyloučena (Šámal a kol., 2022).

Teorie rozlišuje dvě formy úmyslného zavinění, a to úmysl přímý, kdy „*pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem*“ (§ 15 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku), a úmysl nepřímý, kdy „*pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn*“ (§ 15 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku).

Rozdíly mezi přímým a nepřímým úmyslem jsou dány intenzitou volní složky. U přímého úmyslu pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákonem, respektive předpokládal, že k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nezbytně a nutně dojde. Nepřímý úmysl je postaven na konstrukci, že pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, a pro případ, že je způsobí, je s tím srozuměn (Šámal a kol., 2022). Legální definice srozumění je upravena v § 15 odst. 2 trestního zákoníku, podle kterého se jím rozumí „*i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem*“. Touto definicí se zákonodárce snažil usnadnit

rozlišování mezi nepřímým úmyslem a vědomou nedbalostí. Tímto přístupem se srozumění odlišuje od přímého úmyslu, ale i od vědomé nedbalosti.

Shodně jako u úmyslu i u nedbalostního zavinění se rozlišují dvě formy, a to nedbalost vědomá, kdy „*pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí*“ (§ 16 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku), a nedbalost nevědomá, kdy „*pachatel nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl*“ (§ 16 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku). Společné pro obě formy nedbalosti je absence volní složky ve vztahu k následku, respektive pachatel nechtěl způsobit následek ani s ním nebyl pro jeho případné způsobení srozuměn. Při vědomé nedbalosti pachatel ví, že může svým jednáním způsobit následek trestného činu, avšak nechce ho způsobit, ani s ním není srozuměn, naopak spoléhá na to, že jej nezpůsobí, u nevědomé nedbalosti pachatel neví o možnosti způsobit následek, ačkoliv by to při zachování určité míry opatrnosti vědět měl a mohl.

S ohledem na již uvedené nutno dodat, že úmysl je těžší forma zavinění než nedbalost, přičemž čím lépe pachatel zná všechny rozhodující skutečnosti, tím vyšší je stupeň jeho zavinění.

U trestného činu pytláctví subjektivní stránku představuje úmysl (přímý i nepřímý). Pachatel tak musí být alespoň srozuměn s tím, že svým jednáním naplňuje skutkovou podstatu trestného činu pytláctví. Není žádoucí, aby pachatel jednal v úmyslu si chycenou nebo skolenou zvěř či ulovené ryby ponechat (Šámal a kol., 2010).

Vzhledem k tomu, že předmětným trestným činem je kriminalizován pouhý lov, mohou se vyskytnout obtíže při dokazování úmyslu směřujícího k lovu zvěře či ryb v hodnotě nikoli nepatrné. Úmysl pak bude nutně dovozován z objektivních okolností (Borčevský, 2023).

3.4 Přestupek – obecná charakteristika

K uvědomění si rozdílu mezi trestným činem a přestupkem je nezbytné nejprve v obecné rovině charakterizovat pojem přestupek. Legální definice přestupku je upravena v § 5 přestupkového zákona. Podle tohoto ustanovení se přestupkem rozumí

„společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin“. Jak vidno, přestupek je vymezen jednak pozitivně, kdy se jedná o společensky škodlivý protiprávní čin, výslovně označený v zákoně, vykazující konkrétní znaky v zákoně obsažené, a jednak negativně, kdy se nesmí jednat o trestný čin.

Přestupek je vymezen na základě materiálně-formálního pojetí, přičemž materiální znak je vyjádřen tím, že se musí jednat o čin pro společnost škodlivý, formální znak je naplněn tehdy, považuje-li se za přestupek jednání uvedené v zákoně a označené za přestupek (Fiala a kol., 2021).

Materiální znak hraje významnou úlohu, jelikož umožňuje odlišit přestupek od trestného činu, a zároveň dovoluje nestíhat ty přestupky, jejichž závažnost je zcela nepatrná a následky zcela bezvýznamné. Požadavek na výslovné označení deliktu jako přestupku vyplývá z požadavku na naplnění právní jistoty jak adresátů, tak správních orgánů, aby bylo dáno najisto, který delikt přestupkem je a který nikoliv (Prášková, 2017). Formální znaky se rozlišují na obecné – popsány v přestupkovém zákoně –, představující znaky společné všem typům přestupků, a na typové – popsány v jednotlivých ustanoveních zvláštních zákonů –, charakterizující skutkovou podstatu přestupku (Fiala a kol., 2021).

L. Jemelka a P. Vetešník (2020) shodně jako J. Jelínková a S. Havelková (2021) udávají, že formálními znaky přestupku jsou protiprávnost, trestnost, přestupková způsobilost a výslovné označení za přestupek v zákoně. Trestnost charakterizují jako skutečnost, že zákon spojuje se spácháním přestupku hrozbu správního trestu, přestupkovou způsobilost tvoří znaky přestupkově odpovědného pachatele, jimiž jsou věk a přičetnost u fyzické osoby; živnostenské nebo jiné veřejnoprávní oprávnění k podnikání u podnikající fyzické osoby; u právnické osoby je přestupková způsobilost kryta s okamžikem jejího vzniku.

M. Ondrušová a kol. (2017) k otázce protiprávnosti doplňují, že se musí jednat o čin zakázaný, porušující konkrétní příkazy a zákazy vyplývající ze zákona či jiných obecně závazných předpisů, upravující oblast správního práva. Chybí-li znak protiprávnosti, nelze odpovědnost za přestupek vyvozovat, neboť se pak jedná o dovolené jednání, které nenaplnuje skutkovou podstatu přestupku a není ani škodlivé pro společnost. K tomu se vyjádřil Vrchní soud v Praze tak, že *„obecně platí, že nelze uplatňovat odpovědnost tam, kde došlo k protiprávnímu stavu v důsledku události (živelní pohromy), protože znakem deliktu je jednání ve smyslu projevu lidské vůle.“*

I v případě tzv. jiných správních deliktů musí jít o postih za jednání v rozporu s právem. Protiprávním jednáním pak není jednání, které sice po formální stránce vykazuje znaky skutkové podstaty deliktu, ale zároveň není jednáním společensky nebezpečným, škodlivým“ (rozsudek Vrečního soudu v Praze ze dne 27.10.1998 sp. zn. 5 A 37/96).

Přestupek představuje obecně méně škodlivou kategorii protiprávního činu než trestný čin, věcně se jedná o méně závažné společensky škodlivé jednání namířené proti výkonu veřejné správy, plnění veřejnoprávních povinností, plnění úkolů vykonavatelů veřejné správy. Míra společenské škodlivosti se určuje za použití konkrétních kritérií, jejichž demonstrativní výčet je uveden v § 38 přestupkového zákona, zároveň se přihlédne k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem (§§ 39 a 40 přestupkového zákona).

H. Prášková (2017) klasifikuje škodlivost na obecnou, která stanovuje hranice trestního bezpráví a odstupňování reakce na protiprávní jednání v podobě různých typů trestných deliktů (například přestupků a trestných činů); typovou, která rozděluje činy do skupin podle způsobeného následku (škody); a konečně konkrétní, vztahující se ke konkrétnímu přestupku konkrétního pachatele. K otázce společenské škodlivosti se vyjadřují i autoři komentářového znění přestupkového zákona (Bohadlo a kol., 2022), přičemž uvádějí, že společenská škodlivost bude dána jen tehdy, pokud bude porušen nebo ohrožen společenský zájem. V opačném případě by využití represe dané správním právem bylo v rozporu s účelem správního práva. K tomu příkladmo citují rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13.11.2019 sp. zn. 3 As 32/2018.

V praxi je skutek zpočátku posuzován podle formálních znaků skutkové podstaty, následně je zvažován charakter a stupeň společenské škodlivosti. K naplnění odpovědnosti za přestupek se vyžaduje naplnění všech pojmových znaků současně, chybí-li, byť jedna z těchto podmínek, o přestupek se nejedná. V takovém případě správní orgán řízení ve smyslu § 86 odst. 1 písm. a) přestupkového zákona usnesením zastaví. Prakticky se může jednat o situaci, kdy nedojde k naplnění subjektivní stránky přestupku – chybí zavinění –, případně přestupek nedosahuje takové úrovně společenské škodlivosti, aby se mohlo jednat o přestupek. Dojde-li správní orgán k témuž závěru před zahájením správního řízení, věc postupem podle § 76 odst. 1 písm. a) přestupkového zákona odloží pro nedůvodnost. Opačná situace nastane tehdy, když jednání naplňuje jednak znaky trestného činu, jednak přestupku, při zachování totožnosti pachatele. V takovém případě je rozhodující míra společenské škodlivosti,

tudíž jednání by bylo posouzeno jako trestný čin a pachatel by byl odsouzen, protože správní úřad by toto jednání zároveň nemohl posoudit jako přestupek. Již zahájené řízení by muselo být zastaveno podle § 86 odst. 1 písm. j) přestupkového zákona, u nezahájených řízení by věc byla odložena podle § 76 odst. 1 písm. i) přestupkového zákona. Tím je naplněna zásada „*ne bis in idem*“, zakazující dvojí potrestání (Ondrušová a kol., 2017). Podle čl. 40 odst. 5 LZPS „*nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby*“.

3.5 Právní úprava přestupku pytláctví

Právní úprava pytláctví v rovině přestupku byla zakotvena v zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v části týkající se přestupků na úseku zemědělství a myslivosti [§ 35 odst. 1 písm. f)]. Podle původního znění ustanovení se přestupku dopustil ten, „*kdo neoprávněně loví zvěř*“. Z dikce ustanovení plyne, že přestupková úprava dopadala pouze na lov. Tento zákon byl dne 1.7.2017 nahrazen zákonem o některých přestupcích. Předmětem úpravy zákona o některých přestupcích „*jsou přestupky vyskytující se na různých úsecích veřejné správy, včetně druhu a výše správních trestů, které lze za jejich spáchání uložit*“ (§ 1). Jedná se tedy o ty skutkové podstaty přestupků, jejichž znakem je jednání, pro něž absentuje v jiných zákonech odpovídající právní úprava. Z uvedeného vyplývá, že skutkové podstaty jsou rozptýleny v řadě zákonů z různých právních odvětví a spolu se zákonem o některých přestupcích tvoří tzv. zvláštní část přestupkového práva. Speciální právní úprava pytláctví v rovině přestupku je upravena jak v zákoně o myslivosti, tak v zákoně o rybářství.

V zákoně o myslivosti jsou přestupky upraveny v části osmé, nazvané „*Přestupky*“. V § 63 tohoto zákona jsou upraveny přestupky fyzických osob, přestupky právnických a podnikajících fyzických osob jsou pak upraveny v § 64 tohoto zákona. Společná ustanovení k přestupkům jsou upravena v § 64a tohoto zákona.

V zákoně o rybářství jsou přestupky upraveny v hlavě VII, nazvané „*Přestupky*“. V § 30 tohoto zákona jsou upraveny přestupky fyzických osob, přestupky právnických a podnikajících fyzických osob jsou pak upraveny v § 31 tohoto zákona.

Klasické pytláctví je upraveno jednak v § 63 odst. 1 písm. b), odst. 2 zákona o myslivosti, jednak v § 30 odst. 1 písm. i) zákona o rybářství, v ostatních případech se jedná o přestupky jiného druhu.

3.6 Skutková podstata přestupku

Skutková podstata přestupku představuje souhrn typových znaků, které jednak vyjadřují typovou společenskou škodlivost, jednak odlišují jednotlivé přestupky (například přestupek provádění stavby bez ohlášení, přestupek rušení nočního klidu). Shodně jako je tomu u trestného činu, platí i u přestupku, že mezi obligatorní znaky skutkové podstaty patří objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka.

Úpravu skutkových podstat přestupku demonstrují jednak §§ 63 odst. 1, 2 a 64 odst. 1, 2 a 3 zákona o myslivosti, jednak §§ 30 odst. 1, 2, 3, 4 a 5 a 31 odst. 1, 2, 3 a 4 zákona o rybářství.

Podle § 63 odst. 1 písm. a) zákona o myslivosti se fyzická osoba dopustí přestupku tím, že nesplní nebo poruší některou z povinností stanovenou v § 9 odst. 1 nebo 3 anebo v § 10 odst. 2 nebo 3 nebo nesplní opatření uložené podle § 61 odst. 3; podle § 63 odst. 1 písm. b) zákona o myslivosti tím, že v rozporu s § 48a neoprávněně loví zvěř nebo nesplní nebo poruší některou z povinností stanovenou v § 5 odst. 2, § 9 odst. 2, § 10 odst. 1 nebo v § 14 odst. 1 písm. a) až d).

Povinnostmi stanovenými v § 9 zákona o myslivosti se předpokládají především povinnosti, spočívající v obecném zákazu určitých činností, které narušují životní prostředí zvěře a její klid. Tím má zákonodárce na mysli především zákaz rušení zvěře při hnízdění a kladení mláďat a plašení zvěře. Dobou hnízdění se rozumí období mezi 1. dubnem až 30. červnem. Doba kladení mláďat je pro některé druhy zvěře nedostatečná a takto vymezené období často přesahuje (Petr a kol., 2015). Povinnostmi uvedenými v § 10 zákona o myslivosti se rozumí povinnosti směřující k zamezení zraňování nebo usmrcování zvěře v souvislosti s obhospodařováním pozemků, jejich ohrazování při pastvě a v obdobných případech. Opatřeními uvedenými v § 61 odst. 3 zákona o myslivosti se rozumí opatření orgánů státní správy myslivosti, která ukládají rozhodnutím „*k odstranění zjištěných nedostatků a ke zlepšení.*“ Orgány státní správy myslivosti „*jsou oprávněny v případě nutnosti rozhodnout o omezení užívání honitby do doby odstranění nedostatků nebo jejich příčin.*“

Neoprávněným lovem zvěře se podle § 48a zákona o myslivosti rozumí „*lov zvěře bez povinných náležitostí stanovených v § 46.*“ Neoprávněný lov zvěře je zakázán. Lovec je povinen se při lovu zvěře nebo usmrcování jiného živočicha prokázat loveckým lístkem, povolenkou k lovu a potvrzením o povinném pojištění; při lovu nebo usmrcování se zbraní též zbrojním průkazem a průkazem zbraně

a při lovu nebo usmrcování s loveckým dravcem jeho evidenční kartou (§ 46 odst. 1 zákona o myslivosti).

Zákonem stanovenými povinnostmi uvedenými v § 5 odst. 2, § 9 odst. 2, § 10 odst. 1 nebo § 14 odst. 1 písm. a) až d) zákona o myslivosti se při zachování pořadí zákonných ustanovení rozumí povinnosti: v zájmu zachování druhů zvěře zákaz vypouštění zvěře do honitby jinou osobou než držitelem honitby, případně bez jeho souhlasu. Vypouštět zvěř lze toliko se souhlasem orgánů státní správy myslivosti, lesů a ochrany přírody pro danou honitbu, kromě vypouštění zvěře po udělení výjimky podle § 5 odst. 1 písm. c) nebo po vydání povolení podle § 5 odst. 1 písm. d) nebo po povolení vydaném při dovozu zvěře anebo ze zavedených intenzivních chovů zvěře; v zájmu ochrany zákaz poškozování nebo ničení slaniska, napajedla, zařízení pro přikrmování, pozorování a lov zvěře a další myslivecká zařízení. K jejich vybudování a umístění je nutný předchozí souhlas vlastníka honebního pozemku, není-li takového souhlasu, rozhodne o umístění takového zařízení orgán státní správy myslivosti; zákaz vlastníků domácích zvířat, včetně zvířat ze zájmových chovů a zvířat z farmových chovů zvěře, nechat je volně pobíhat v honitbě mimo vliv svého majitele či vedoucího; a konečně oprávnění myslivecké stráže a tomu odpovídající povinnosti osob nacházejících se v honitbách.

V § 63 odst. 2 zákona o myslivosti jsou vymezeny přestupky, kterých se může dopustit pouze fyzická osoba, která je lovcem, to jest držitelem loveckého lístku (je zde v postavení speciálního subjektu), přičemž poruší některé pravidlo lovu podle § 41 až 45 nebo § 49 odst. 1.

Zákonem stanovenými pravidly uvedenými v §§ 41 až 45 nebo v § 49 odst. 1 zákona o myslivosti se při zachování pořadí zákonných ustanovení rozumí pravidla: lovu zvěře a usmrcování jiných živočichů na nehonebních pozemcích z důvodu potřeby jednorázového omezení nebo trvalé regulace stavu některého druhu zvěře, popřípadě i jiných živočichů na nehonebních pozemcích; lovu zvěře, která není hájena podle § 2 písm. c), a to ve stanovené době lovu, přičemž pojmem „zvěř, která není hájena“ jsou myšleny takové druhy zvěře, které jsou zvláště chráněnými živočichy podle mezinárodních smluv nebo podle vnitrostátních předpisů o ochraně přírody, jejichž lov je možný jen po povolení výjimky orgánů ochrany přírody (Petr a kol., 2015); sledování a dohledání zvěře postřelené nebo jiným způsobem poraněné, která přeběhne nebo přeletí do cizí honitby nebo na nehonební pozemky; používání loveckých psů a loveckých dravců uživatelem honitby; lovu zvěře odpovídající

mysliveckým zásadám, zásadám ochrany přírody a zásadám ochrany zvířat proti týrání; a konečně pravidla kontroly ulovené zvěře.

Podle § 64 odst. 1 zákona o myslivosti se právnická osoba dopustí přestupku tím, že nesplní nebo poruší některou z povinností stanovených v § 5 odst. 2, § 7 odst. 1 nebo 2, § 9 odst. 1 nebo 2, § 10 nebo v § 32 odst. 3, 4 nebo 5 anebo nesplní opatření uložené podle § 61 odst. 3. Právnická nebo podnikající fyzická osoba se podle odst. 2 téhož ustanovení dopustí přestupku tím, že nesplní nebo poruší některou z povinností stanovených v § 4 odst. 2, § 5 odst. 1, § 51 odst. 2 nebo 3 nebo v § 61 odst. 3. Odst. 3 téhož ustanovení vymezuje taxativní výčet zákonem předepsaných povinností, jejichž nesplněním nebo porušením se uživatel honitby dopustí přestupku – nesplnění nebo porušení některé z povinností stanovených v § 11 odst. 1, 2, 4 nebo 6, § 36 odst. 1 nebo v § 44 odst. 1 nebo 2 anebo uvedení nepravdivých údajů o honitbě a zvěři v ní; nesplnění nebo porušení některé z povinností stanovených v § 4 odst. 1 nebo v § 43 odst. 1; nesplnění nebo porušení některé z povinností stanovených v § 3 odst. 2, § 11 odst. 3, §§ 41 až 43, § 45, § 49 odst. 1 nebo v § 51 odst. 1; nesplnění lovu celkového počtu kusů jednotlivého druhu spárkaté zvěře podle plánu mysliveckého hospodaření, pokud tím dochází k překročení normovaného stavu tohoto druhu zvěře, nebo nesplnění některé z povinností stanovených v § 11 odst. 5 nebo v § 36 odst. 2 a 3.

Společná ustanovení k přestupkům se zabývají otázkou opakovaného spáchání přestupku po nabytí právní moci rozhodnutí o přestupku (přestupek je spáchán opakovaně tehdy, neuplynulo-li mezi dobou nabytí právní moci rozhodnutí o stejném přestupku, z něhož byl obviněný uznán vinným, a dobou jeho spáchání, 12 měsíců), výší pokuty uložené za takové opakování, včetně výnosu z takto uložených pokut.

Přestupky podle zákona o rybářství je možno rozdělit podle povinných subjektů. V takovém případě je přestupkem: jednání, kterého se dopustí rybář při lovu ryb, tedy fyzická osoba při výkonu rybářského práva; jednání, kterého se dopustí uživatel rybářského revíru, jenž neplní zákonem mu uložené povinnosti; jednání, kterého se dopustí rybníkář při nesplnění povinností uložených mu § 3 zákona o rybářství; a konečně jednání, kterého se dopustí rybářský hospodář při neevidování hospodaření, dosaženého hospodářského výsledku a vydaných povolenek k lovu v rybářském revíru a nepředložení takové evidence na požádání ke kontrole příslušnému rybářskému orgánu. Nadto zákon o rybářství postihuje i přestupky, kterých se může dopustit kterákoliv fyzická osoba, pokud nakládá s mořskými rybami a živočichy v rozporu s právními předpisy (Šíma, 2017). V případě právnické a podnikající fyzické osoby

se v podstatě jedná o totožná jednání, jak bylo uvedeno výše, vyjma jednání, kterého se může dopustit rybářský hospodář při neevidování hospodaření, dosaženého hospodářského výsledku a vydaných povolenek k lovu v rybářském revíru a nepředložení takové evidence na požádání ke kontrole příslušnému rybářskému orgánu.

Podle § 30 zákona o rybářství se fyzická osoba dopustí přestupku tím, že v rybníkářství loví jiným než stanoveným způsobem, provádí lov na udici v rybníkářství, aniž je rybníkářem anebo jím pověřenou osobou, provádí lov ryb nebo vodních organismů mimo rybářský revír v rozporu se způsobem stanoveným prováděcím právním předpisem z důvodu ochrany rozmnožování ryb po dobu jejich hájení, nebo loví mimo denní dobu lovu ryb stanovenou prováděcím právním předpisem z důvodu ochrany rybí obsádky, uloví a přisvojí si rybu vybraného druhu, která nedosáhla nejmenší lovné míry stanovené prováděcím právním předpisem z důvodu ochrany tohoto druhu ryb, poruší zákazy pro lov ryb dle § 13 odst. 2 a 3, provádí lov v rozporu s podmínkami výkonu rybářského práva stanovenými v povolenke k lovu, loví pomocí elektrického proudu v rozporu s § 13 odst. 7, nemá u sebe nebo na požádání nepředloží doklady uvedené v § 13 odst. 8 a také v případě, že neoprávněně chytá ryby (odst. 1). Fyzická osoba se dále dopustí přestupku i tím, že jako rybníkář poruší některou zákonem stanovenou povinností uvedenou v § 3 (odst. 2), jako uživatel rybářského revíru nesplní povinnosti jemu stanovené zákonem (odst. 3), jako rybářský hospodář nevede zákonem předepsanou evidenci a nepředloží ji ke kontrole (odst. 4), jako osoba porušující právní předpisy České republiky a Evropské unie v souvislosti s uváděním na trh, dovozem, tranzitem mořských ryb a mořských živočichů (odst. 5).

Podle § 31 odst. 1 zákona o rybářství se právnická a podnikající fyzická osoba dopustí přestupku tím, že v rybníkářství loví jiným než stanoveným způsobem, provádí lov na udici, aniž je rybníkářem anebo jimi pověřenou osobou, poruší zákazy pro lov ryb podle § 13 odst. 2 a 3, loví pomocí elektrického proudu v rozporu s § 13 odst. 7. Přestupků vyjmenovaných v odstavci 2 a 3 téhož paragrafového znění se může dopustit pouze rybníkář nebo uživatel rybářského revíru. Shodně jako u fyzických osob se jedná o speciální subjekty. Přestupku podle § 31 odst. 4 zákona o rybářství se dopustí právnická nebo podnikající fyzická osoba tím, že uvádí na trh, doveze, provádí tranzit přes území České republiky druhů mořských ryb nebo mořských živočichů v rozporu s přímo použitelným předpisem Evropské unie v oblasti ochrany

mořských rybolovných zdrojů, neposkytne při dovozu, případně tranzitu mořských ryb nebo mořských živočichů podle § 28 odst. 2 údaje podle příslušných právních předpisů Evropské unie, nepodá informace potřebné k výkonu dozoru podle § 29 odst. 2, dopustí se závažného porušení přímo použitelného předpisu Evropské unie, kterým se zavádí systém Společenství pro předcházení, potírání a odstranění nezákonného, nehlášeného a neregulovaného rybolovu.

3.6.1 Objekt přestupku

Objektem přestupku je právem chráněný společenský zájem, k jehož porušení nebo ohrožení došlo. J. Jelínková a S. Havelková (2021) se při otázce objektu přestupku opírají o důvodovou zprávu k přestupkovému zákonu, z níž je patrné, že typickým objektem přestupku je řádný výkon veřejné správy, ochrana právem chráněných hodnot a veřejných zájmů. Účelem postihu je ochrana chodu veřejné správy, plnění veřejnoprávních povinností, plnění úkolů vykonavatelů veřejné správy. Mimo jiné je přestupkovým právem poskytována ochrana i jiným společenským statkům (například osobnosti, majetku člověka).

Jde-li o objekt přestupku, právní teorie (Ondrušová a kol., 2017) rozlišuje obecný a individuální objekt, přičemž obecným objektem se rozumí právem chráněný zájem, jenž je spácháním přestupku porušen či ohrožen; individuální objekt určuje společenský zájem, k jehož porušení či ohrožení dochází. Z. Fiala a kol. (2021) tuto klasifikaci doplňují o objekt druhový, podle něhož se přestupky sdružují pod zákonné ustanovení postihující porušení povinností určitého druhu, oblasti či odvětví veřejné správy.

Na úseku životního prostředí je ochrana poskytována jednotlivým složkám životního prostředí (ovzduší, voda, půda, les, horniny).

3.6.2 Objektivní stránka přestupku

Objektivní stránka přestupku je tvořena jednáním, následkem a příčinným vztahem mezi nimi. Škodlivý následek může být v podobě ohrožení či porušení objektu chráněného přestupkem (například vznik škody, újma na zdraví, ohrožení životního prostředí). Kauzální nexus musí být správním úřadem přesně formulován, aby byla zřejmá přímá souvislost mezi předmětným jednáním a následkem (Ondrušová a kol., 2017). Nejvyšší správní soud k tomuto znaku uvádí: „*obligatorní*

znaky objektivní stránky jsou jednání, následek a příčinná souvislost mezi nimi. Příčinná souvislost – kauzální nexus (nexus causalis) – je vztah mezi protiprávním jednáním jako příčinou a škodlivým následkem, který je právě tímto jednáním vyvolán. Ve shodě s doktrínou je přitom jednání příčinou následku pouze tehdy, jestliže by následek bez tohoto jednání nenastal buď vůbec, anebo by bez něho nenastal takovým způsobem, jakým konkrétně nastal. Při posuzování projednávané věci proto bylo nutné zaměřit se na konkrétní jednání, jakožto nejvýznamnější příčinu škodlivého následku“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5.3.2009 sp. zn. 9 As 50/2008).

Následkem je porušení nebo ohrožení zájmů společnosti v rámci individuálního objektu přestupku (Jemelka a Vetešník, 2020). Nejvyšší soud České republiky k tomu dodává, že *„následkem se totiž rozumí porušení individuálního objektu trestného činu v jeho konkrétní podobě, tedy porušení určitého jedinečného vztahu – zájmu“* (usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.6.2015 sp. zn. 8 Tdo 575/2015). Obdobně Nejvyšší správní soud uvádí, že *„následkem přestupku je ohrožení nebo porušení zájmů, které jsou jeho objektem, tj. zájmů, k jejichž ochraně zákonná skutková podstata slouží“* (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16.2.2004 sp. zn. 6 A 109/2000). Je třeba rozlišovat mezi dvěma formami následku, a to ohrožovacím a poruchovým. *„Ohrožovací následek znamená vyvolání stavu, který představuje pro objekt přestupku (tedy pro určitý zájem společnosti chráněný zákonem) hrozbu jeho poruchy neboli stav nebezpečí. Poruchový následek pak znamená již přímý zásah objektu přestupku (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 13.10.2015 sp. zn. 8 As 50/2015). Jinak řečeno, podstatné pro projednávanou věc je to, zda došlo k vyvolání situace, při níž hrozilo reálně nebezpečí, že zbývá pouze málo k tomu, aby došlo k poruše v podobě poškození zdraví“* (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25.8.2016 sp. zn. 9 As 172/2015).

Shodně jako u trestného činu může být přestupek spáchán jednak aktivním konáním pachatele, jednak opomenutím takového jednání, k němuž byl pachatel povinen podle jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí, v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat nebo vyplývala-li jeho zvláštní povinnost z jeho předchozího ohrožujícího jednání nebo k němuž byl z jiného důvodu podle okolností a svých poměrů povinen (Bohadlo a kol., 2022).

Přestupku pytláctví ve smyslu zákona o myslivosti se fyzická osoba dopustí jednak tím, že *„neoprávněně loví zvěř“*, tedy loví zvěř bez povinných náležitostí [§ 63

odst. 1 písm. b)], jakož i jako lovec porušující zákonem předepsaná pravidla lovu (§ 63 odst. 2).

Přestupku pytláctví se fyzická osoba dopustí tím, že „*neoprávněně chytá ryby*“ (§ 30 odst. 1 písm. i) zákona o rybářství). Činí tak bez povolení, bez ohledu na to, zda tak činí v rybářském revíru a narušuje rybářské právo nebo i mimo revír. Nejedná se tak o toho, kdo loví ryby oprávněně – s rybářským lístkem a povolenkou –, ale porušuje při tom zásady výkonu rybářského práva.

3.6.3 Subjekt přestupku

Subjektem přestupku, tedy osobou, která přestupek páchá, může být fyzická osoba (§ 13 a násl. přestupkového zákona), podnikající fyzická osoba (§ 22 a násl. přestupkového zákona) nebo právnická osoba (§ 20 a násl. přestupkového zákona).

„*Za přestupek není odpovědný ten, kdo v době jeho spáchání nedovršil patnáctý rok svého věku*“ (§ 15 přestupkového zákona). Odpovědnost za přestupek tedy nastává dnem následujícím po dni, kdy osoba dosáhne 15 let. Jinak řečeno, dopustí-li se pachatel přestupku v den svých patnáctých narozenin, není za přestupek odpovědný. Oproti trestnímu právu je mladistvý pachatel – tedy osoba mezi patnáctým a osmnáctým rokem věku – v přestupkovém právu rozumově a mravně vyspělý již dosažením patnácti let věku, pročez je absolutně odpovědný za protiprávní jednání za shodných podmínek jako pachatel plnoletý.

„*Za přestupek není odpovědný ten, kdo pro duševní poruchu v době jeho spáchání nemohl rozpoznat protiprávnost svého jednání nebo své jednání ovládat; odpovědnosti se však nezbujuje ten, kdo se do stavu nepřičetnosti přivedl, byť i z nedbalosti, užitím návykové látky; ...*“ (§ 19 přestupkového zákona). Stejně jako trestní zákoník, ani přestupkový zákon nedefinuje přičetnost, definuje se nepřičetnost, kterou musí správní úřad v řízení prokázat za předpokladu, že existují důvody pro podezření, že pachatel je nepřičetný. Přičetnost jako podmínka přestupkové odpovědnosti se váže toliko k fyzické osobě. Nepřičetnost musí být dána v době spáchání přestupku a má za následek přestupkovou neodpovědnost pachatele (Ondrušová a kol., 2017).

Přičetnost předpokládá, že se u pachatele současně vyskytuje schopnost rozpoznávací a ovládací, jestliže by jedna ze schopností absentovala, nemůže být pachatel přičetný. Zvláštním případem by byla situace, kdy by jiná osoba, aniž by si byla vědoma následného jednání pachatele, mu podala omamnou či psychotropní látku

a pachatel se dopustil činnosti, u které je přítomnost takové látky vyloučena. V takovém případě by byl za přešupek odpovědný ten, kdo takovou látku podal, přičemž domnělý pachatel by byl beztrestný, pokud nemohl přítomnost daných látek zjistit či rozpoznat (Fiala a kol., 2021).

Právnícká osoba je uměle vytvořený právní útvar, jehož vznik a činnost se odvíjí od vůle za ní jednající osoby. Charakteristickými znaky právnícké osoby jsou zejména organizační struktura, majetková oddělenost od majetku jejích členů, právní osobnost spočívající ve způsobilosti k právům a povinnostem, způsobilost k právnímu jednání a delikt ní způsobilost (Prášková, 2017). „Právnícká osoba je pachatelem, jestliže k naplnění znaků přešupku došlo jednáním fyzické osoby, která se za účelem posuzování odpovědnosti právnícké osoby za přešupek považuje za osobu, jejíž jednání je přičitatelné právnícké osobě a která porušila právní povinnost uloženou právnícké osobě, a to při činnosti právnícké osoby, v přímé souvislosti s činností právnícké osoby nebo ku prospěchu právnícké osoby nebo v jejím zájmu; za porušení právní povinnosti uložené právnícké osobě se považuje též porušení právní povinnosti uložené organizační složce nebo jinému útvaru, který je součástí právnícké osoby“ (§ 20 odst. 1 přešupkového zákona). Taxativní výčet osob s jednáním přičitatelným osobě právnícké vyjmenovává přešupkový zákon v § 20 odst. 2. Nejvyšší správní soud judikoval, že „pro posouzení, zda je právnícká osoba odpovědná za jednání svého zaměstnance, je tedy podstatné, zda k porušení právních povinností došlo v souvislosti s místní, časovou a věcnou vazbou k činnosti právnícké osoby, tedy zda při činnosti, již byla škoda způsobena, zaměstnanec sledoval zejména z objektivního i subjektivního hlediska plnění svých pracovních úkolů. Pokud tomu tak nebylo, právnícká osoba nemůže být za daný čin odpovědná. Teprve až po tomto posouzení, že právnícká osoba je odpovědná za jednání zaměstnance, přichází na řadu posouzení možných liberačních důvodů... Přímá odpovědnost toho, kdo škodu způsobil, nastává jen v případě, že jeho konání, jímž byla škoda způsobena, nepadá do rámce činnosti podnikatele, pro něhož práci vykonal (tzv. exces)“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3.10.2017 sp. zn. 9 As 213/2016). „Odpovědnost právnícké osoby za přešupek není podmíněna zjištěním konkrétní fyzické osoby, která se považuje za osobu, jejíž jednání je přičitatelné právnícké osobě. Správní orgán není povinen zjišťovat konkrétní fyzickou osobu, která se za účelem posuzování odpovědnosti právnícké osoby za přešupek považuje za osobu, jejíž jednání je přičitatelné právnícké osobě, zejména tehdy, je-li ze zjištěných skutečností zřejmé, že k jednání zakládajícímu

odpovědnost právnické osoby za přeštek došlo při činnosti právnické osoby“ (§ 20 odst. 6 přeštkového zákona). T. Poustka (2021) ve své akademické práci poukazuje na problematické znění tohoto ustanovení. Jedním z případných problémů se ve spojení s obratem „zejména tehdy“, jež značí demonstrativní výčet situací, nabízí možná nižší aktivita stran správních orgánů směřující ke zjištění totožnosti odpovědné fyzické osoby. Další potíží může být nesoulad se zásadou legitimního očekávání, neboť dává správním orgánům jistou volnost při zjišťování totožnosti fyzické osoby, kdy někteří budou aktivní, jiní nikoli, jestliže taková povinnost není uložena zákonem.

Z dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu k otázce zjišťování totožnosti osob, jejichž jednání je právnické osobě přiřitatelné, se podává, že „správní orgán je povinen postavit nad vší rozumnou pochybnost na jisto, že se deliktního jednání dopustil právě ten, kdo má být za jednání postižen, a naopak existuje-li rozumná pochybnost, tj. existuje-li ne zcela nepravděpodobná možnost, že deliktního jednání se dopustil někdo jiný než obviněný z přeštku, nelze jej za přeštek postihnout (in dubio pro reo)“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27.3.2015 sp. zn. 7 As 24/2015).

Právnická osoba se může zprostit odpovědnosti za přeštek naplněním liberačního důvodu. Za přeštek neodpovídá tehdy, prokáže-li, že vynaložila veškeré úsilí směřující k zabránění přeštku. Důkazní břemeno jde k tíži právnické osoby.

„Podnikající fyzická osoba je pachatelem, jestliže k naplnění znaků přeštku došlo při jejím podnikání nebo v přímé souvislosti s ním a podnikající fyzická osoba svým jednáním porušila právní povinnost, která je uložena podnikající fyzické osobě nebo fyzické osobě“ (§ 22 odst. 1 přeštkového zákona). A dále též v případě, „jestliže k naplnění znaků přeštku došlo jednáním fyzické osoby, která se za účelem posuzování odpovědnosti podnikající fyzické osoby za přeštek považuje za osobu, jejíž jednání je přiřitatelné podnikající fyzické osobě, a která při podnikání osoby, ve vztahu ke které se považuje za osobu, jejíž jednání je přiřitatelné podnikající fyzické osobě, nebo v přímé souvislosti s ním anebo ku prospěchu této podnikající fyzické osoby nebo v jejím zájmu porušila právní povinnost, která je uložena podnikající fyzické osobě nebo fyzické osobě“ (§ 22 odst. 2 přeštkového zákona). Taxativní výčet osob s jednáním přiřitatelným podnikající fyzické osobě vyjmenovává přeštkový zákon v § 20 odst. 3. Je-li jednání za podnikající fyzickou osobu přiřitatelné jiné fyzické osobě, platí i zde paralelní přeštková odpovědnost. Podnikající fyzická osoba je odpovědná za přeštek i tehdy, není-li zjištěna konkrétní

fyzická osoba, jejíž jednání je jí přičitatelné. Postačí zjištění, že k jednání fyzické osoby skutečně došlo, avšak nepodařilo se jí ztotožnit. Zjištění konkrétní fyzické osoby není nutné zejména v případech, kdy k jednání došlo při činnosti podnikající fyzické osoby.

Podnikající fyzická osoba se může zprostit odpovědnosti za přešupek naplněním liberačního důvodu shodně jako právnická osoba.

U některých přešupků se vyžaduje, aby daný subjekt měl určitou zvláštní vlastnost, způsobilost či postavení, která je vyjádřená v návěti skutkové podstaty například slovy „*osoba oprávněná k nakládání s vodami*“, „*vlastník nebo stavebník vodního díla*“. V takovém případě se hovoří o zvláštním subjektu.

Subjektem přešupku pytláctví ve smyslu zákona o myslivosti může být každá fyzická osoba, která naplňuje obecné požadavky na osobu pachatele, avšak postavení speciálního subjektu má osoba lovce – držitele loveckého lístku. Subjektem přešupku pytláctví ve smyslu zákona o rybářství může být každá fyzická osoba při splnění obecných požadavků na osobu pachatele, nicméně přešupků, kterých se může dopustit pouze rybníkář, uživatel rybářského revíru nebo rybářský hospodář a osoba, která nakládá s mořskými rybami a živočichy v rozporu s předpisy České republiky a Evropské unie, se dopustí toliko speciální subjekt.

3.6.4 Subjektivní stránka přešupku

I v tomto případě je subjektivní stránka kryta zaviněním, když k naplnění skutkových podstat jednotlivých přešupků postačí zavinění z nedbalosti, nestanoví-li zákon výslovně jinak. Zavinění se opět rozlišuje na úmyslné (úmysl přímý a nepřímý) a nedbalostní (nedbalost vědomá a nevědomá).

Pro lepší názornost možno uvést příkladný typ přešupku ve formě úmyslu přímého (například zabití ohroženého druhu živočicha), ve formě úmyslu nepřímého (například léčka v podobě intoxikované návnady na lovnou zvěř, kdy otrávené zvíře pozře jiný živočich, v důsledku čehož dojde k jeho zahubení), ve formě nedbalosti vědomé (například vypuštění toxických látek do vodního toku, jehož vlivem zemře ohrožený živočich), a konečně ve formě nedbalosti nevědomé (například dovoz trofeje z ciziny bez nezbytných dokladů).

U právnických osob a podnikajících fyzických osob se nevyžaduje zavinění, a to za podmínek uvedených v zákoně (§§ 20 a 23 přešupkového zákona). Zákon rovněž upravuje otázku liberace (vyvinění se) z přešupkové odpovědnosti. Jinak řečeno,

k vyvození odpovědnosti podnikající fyzické osoby či právnické osoby postačí samotné porušení nebo nesplnění zákonem stanovené nebo na základě zákona uložené povinnosti, při současné formulaci důvodů, které mají za následek, že tato osoba není za přestupek odpovědná (§§ 21 a 23 přestupkového zákona). Nastanou-li takové důvody, správní úřad řízení zastaví, a nebylo-li řízení zahájeno, věc odloží.

3.7 Odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví

Vyšetřování pytláctví bylo až do vydání zákona č. 92/1998 Sb., kterým byl znovu zaveden trestný čin pytláctví (§ 178a trestního zákona), nedostatečné. Neznalost problematiky pytláctví byla jednak dána nedostatečnou pozorností věnované této problematice stran policistů, jednak chabým zájmem věnovat se dané problematice. Jedna z hlavních příčin nedostatečné pozornosti policie věnované problematice pytláctví spočívala ve špatné komunikaci s oznamovatelem. Řešeními, kterými by došlo alespoň k částečnému odstranění příčin nevalného přístupu k vyšetřování pytláctví, měla být zpracování metodiky odhalování a vyšetřování trestného činu pytláctví, přijetí nové a kvalitnější legislativy ve smyslu zpřísnění tehdejších sankcí a rozšíření pravomocí myslivecké a rybářské stráže a zákonného zavedení tzv. plombování ulovené zvěře myslivcem nebo lovcem ihned na místě ulovení a jeho případného sankcionování při nedodržení. Nezanedbatelným řešením bylo zavedení specializovaných pracovníků policie, zlepšení technického stavu a vybavení sloužícího k odhalování pytláctví, a v konečném důsledku i navržení větší medializace pachatelů (Němec, 2002).

Podle předmětu zájmu pachatele klasifikuje Němec (2002) pytláctví na pytláctví, jehož cílem je: získání masa k dalšímu nelegálnímu prodeji, nebo pro vlastní potřebu; získání trofeje k dalšímu prodeji za účelem opatření si nelegálního majetkového prospěchu, nebo k výzdobě vlastního obydlí; ukojení vlastní lovecké vášně.

Pachatelé pytláčící pro maso působí celoročně, bez ohledu na zákonem stanovenou dobu lovu konkrétních druhů lovné zvěře. Nerozpakují se zastřelit například samce čeledi jelenovité v době shozeného paroží, či samici ve vysokém stadiu březosti či těsně po kladení mláďat, pročež způsobí další nenapravitelné škody v důsledku úhynu mláďat. Na tento druh pytláctví může ukazovat i nález celých či rozporcovaných kusů zvěřiny, kůže či celé hlavy zvěře vykazující průstřel střelnou

zbraní. Jelikož střelná rána na hlavu zvěře poškozuje trofej zvěře, není sporu o tom, že takové kusy jsou určeny na konzumaci. Část pachatelů pochází i z řad myslivců, kteří své počínání zdůvodňují tím, že ze své celoroční práce pro myslivost a zvěř mají mít také nějaký užitek (Němec, 2002).

K tomuto M. Vokoun (2023) ve své práci příkladně poukazuje na rozdíl mezi cenou zvěřiny (srnec obecného), kterou pytlák získá prodejem masa a minimálními náklady na vrácení dospělého jedince do přírody, které výši zisku téměř trojnásobně převyšují.

Typické pro pytláčení pro trofej je ponechání zvěřiny vyjma hlavy s trofejí na místě, případně využití zvěřiny z té části, kterou je schopen pachatel sám z místa odnést. Tak tomu bývá u spárkaté zvěře. U menších druhů zvěře většinou pytlák odnese celý kus zvěře. K pytláčení pro trofej dravých ryb (například štiky, sumce, pstruha) se používají zakázané prostředky, v podobě elektrického proudu a trhavin, čemuž odpovídají na místě zajištěné stopy. Do této skupiny je možno řadit i neoprávněné lovy chráněných ptáků (dravců), včetně drobného a vzácného ptactva (Němec, 2002).

Jako značně nebezpečná forma pytláctví se jeví pytláčení k ukojení lovecké vášně, neboť lze očekávat, že takový pytlák během krátkého časového úseku čin zopakuje, čímž dojde ke znásobení škod, a zároveň je pro nedostatek stop jen obtížně prokazatelná. Složitost objasnění této formy pytláctví spočívá v tom, že lovec zvíře pouze skolí a ponechá ho netknuté na místě, což významně snižuje šanci takovému pachateli cokoliv prokázat.

Jak uvedl M. Němec (2002) již před více než dvaceti lety, i současná trestněprávní úprava skutkové podstaty trestného činu pytláctví podle § 304 trestního zákoníku je specifická v tom, že tato v sobě již obsahuje přesný výčet forem trestné součinnosti a trestný čin lze tak dokonat taktéž jen některou z vyjmenovaných forem („ukryje“, „na sebe nebo jiného převede“, „přechovává“), aniž by došlo k uskutečnění neoprávněného lovu zvěře nebo ryb, bez ohledu na to, kdo byl hlavním pachatelem činnosti. Což do značné míry rozšiřuje škálu kriminalisticky relevantních vlastností daného trestného činu, neboť i tyto činnosti mají významný vliv na proces tvorby stop a v důsledku toho i na poznání trestného činu samotného. Významnou roli tak hraje nejen způsob spáchání činu, ale i osobnostní rysy pachatele, použité prostředky při činu a rovněž i motiv činu.

Typické stopy pytláčení se odvíjí podle toho, zda je předmětem nelegální lov zvěře či nelegální lov ryb, přičemž jsou závislé jednak na způsobu spáchání konkrétního jednání, osobě pachatele, použitých nástrojích, jakož i na konkrétních okolnostech každého případu, neodmyslitelnou úlohu hrají i povětrnostní podmínky. Charakteristickým znakem lovu zvěře je krev nacházející se na místě lovu, pozůstatky stažené zvířecí kůže, zanechání prostředků sloužících pytlákům k jejich činnosti na místě lovu, vývrhy ulovené zvěře nebo na místě zanechaná upytláčená zvěř bez loveckých trofejí, stejně tak ponechání nástrah na místě lovu a další trasologické stopy. Hlavním znakem neoprávněného lovu ryb jsou trasologické stopy, zanechání části ryb či samotné poraněné ryby na místě činu a koneckonců i na místě zanechané lovecké prostředky (Němec, 2002).

Z hlediska vyšetřování je jistě vhodné začít s pátráním na místě činu, neboť takové místo bývá hojným nalezištěm stop. Může jít o stopy trasologické (například stopy po obuvi či pneumatikách motorových i nemotorových vozidel), biologické (například části a zbytky zvířecích a rybích těl), věcné (například věci zapomenuté pytláky na místě činu či ztracené při úniku z místa činu). Pomocí těchto stop lze dekodovat některé somatické vlastnosti pachatele – celkovou tělesnou konstrukci, hmotnost, výšku, případně fyzické anomálie, z jiných stop lze vyčíst schopnosti intelektové, některé stopy pak mohou odrážet věk či pohlaví pachatele, případně jeho psychické poruchy. Bohatým zdrojem stop je stanoviště pytláka. Jelikož pytlák na takovém místě pobývá delší dobu, bývá toto místo typickým způsobem ušlapáno, na místě mohou být ponechány předměty z výbavy pytláka, ale i nedopalky cigaret, které mohou mít nejen hodnotu informativní, ale mohou sloužit i pro identifikaci. Zcela nenahraditelnou úlohu pro následné vyšetřování má nábojnice, neboť tato určuje konkrétní ráži použité zbraně, zároveň vykazuje i mechanoskopické stopy vytvořené konkrétní užitou zbraní. Mohlo by se poznamenat, že nábojnice je jakousi signaturou pachatele. Širokým nalezištěm kriminalistických stop bývá i místo, kde byla zvěř zasažena. Na takovém místě se vždy naleznou biologické stopy, přestože pachatel úlovek na místě samém nevyvrhl ani neporcovoal (Němec, 2002).

Mezi hlavní metody následného vyšetřování pytláctví patří výslech obviněného, výslech svědků, kriminalistické expertizy, případně rekognice a vyšetřovací pokus (Němec, 2002).

Způsoby páchaní pytláctví se vyznačují různorodostí a jejich forma je převážnou měrou latentní, což souvisí s odbornou i fyzickou zdatností pachatele, místem a časem

spáchání – v odlehlých částech lesních honiteb, v noci s využitím umělého osvětlení, přístrojů pro mířenou střelbu za snížené viditelnosti. Hojnou měrou je tento trestný čin páchan organizovanými pachateli s přesnou dělbou jednotlivých úkolů, kdy jsou napojeni na výkupny masa a zvěřiny, na soukromé zpracovatele masa a výrobce masných výrobků, na majitele restaurací a hotelů, ale i pohostinských zařízení nižších cenových skupin. Což sebou může nést riziko v podobě zdravotních komplikací závažného charakteru, neboť taková zvěřina neprošla veterinární kontrolou, tudíž následná konzumace může způsobit ohrožení nemocemi zvěře přenosnými na člověka (například salmonelózou, toxoplazmózou, tuberkulózou či vzteklinou) [Němec, 2002].

V rámci prevence neoprávněného lovu zvěře by se jako vhodné řešení doporučovalo zavedení důsledné spolupráce policie s příslušnými zájmovými svazy a v souvislosti s tím zvýšení pravomocí myslivecké stráže, nikoliv nadbytečné se jeví umístění dopravních zákazů vjezdů vozidel do určitých lokalit. V rámci prevence neoprávněného lovu ryb by se jako nejúčinnější řešení doporučovalo zavedení důsledných kontrol osob v určených lokalitách, kontrola prodeje ulovených ryb, včetně dodacích a účetních dokladů, zavedení důsledné spolupráce policie s příslušnými zájmovými svazy a v souvislosti s tím zvýšení pravomocí rybářské stráže a stejně tak i v tomto případě umístění dopravních zákazů vjezdů vozidel do určitých lokalit v blízkosti chovných rybníků, sádek a obdobných zařízení (Němec, 2002).

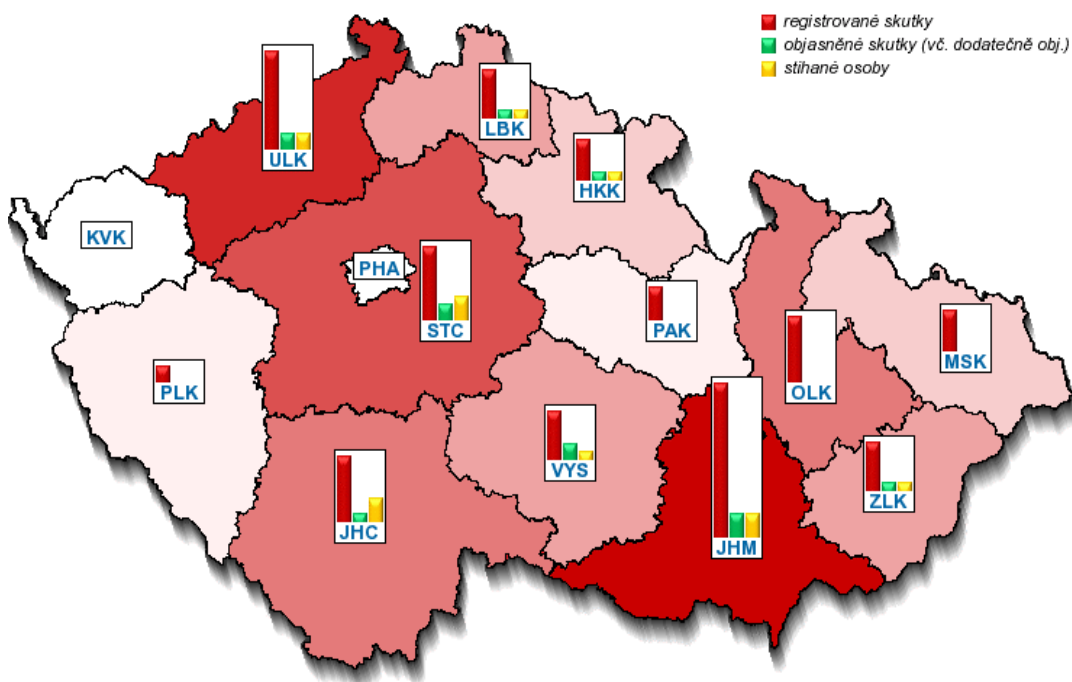
Jak bylo uvedeno výše v rámci kriminalistické prevence je klíčová spolupráci policie s mysliveckou a rybářskou stráží. Podmínky ustanovení myslivecké stráže jsou upraveny zákonem (§ 12 zákona o myslivosti), stejně tak její oprávnění a povinnosti (§§ 14 a 15 zákona o myslivosti). Obdobnou úlohu zastává rybářská stráž, jejíž pravomoci jsou nepatrně více limitovány (§ 16 zákona o rybářství), avšak jsou bezesporu významné.

4. Pytláctví v rovině praktické

Praktická část práce je věnována statistické analýze kriminality pytláctví (z let 2016 – 2023), jednak na úrovni celorepublikové, jednak na úrovni krajské. V neposlední řadě je pozornost směřována na dopady pytláctví na životní prostředí včetně hodnotového vymezení škody způsobené neoprávněným pychem za období posledních osmi let. Závěrem je proveden rozbor a vyhodnocení vybraných případů pytláctví.

4.1 Statistické přehledy pytláctví

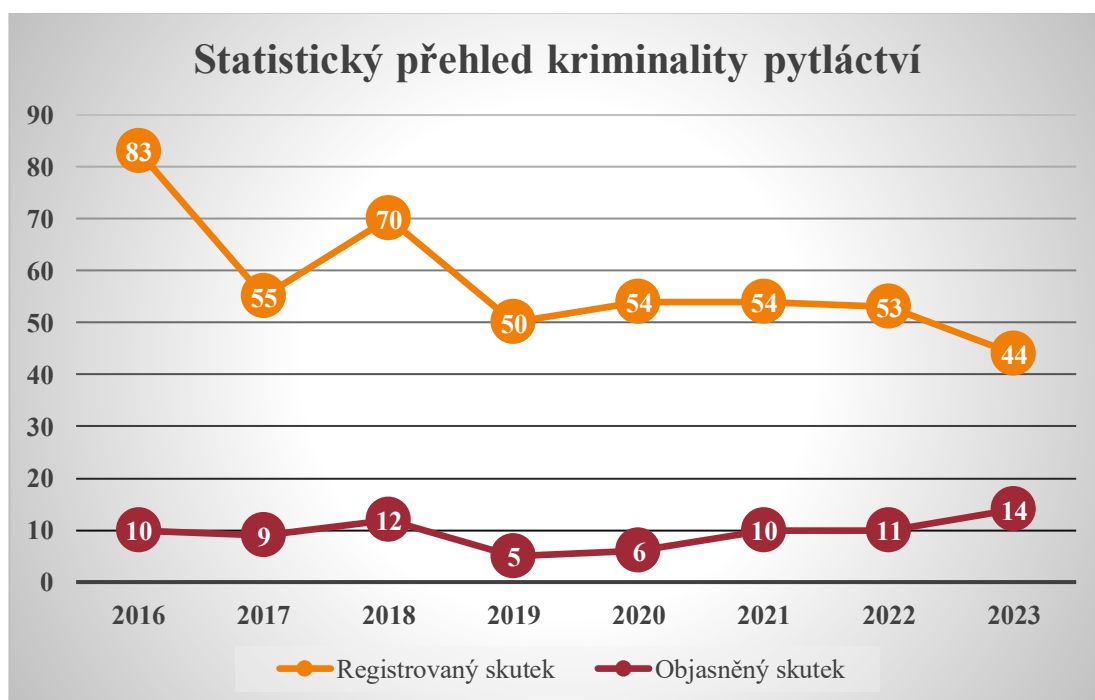
S ohledem na rostoucí tendenci environmentální kriminality došlo během posledních dvou dekad k proškolení kriminalistů, kteří se environmentální trestnou činností zabývají. Získali tak nezbytné znalosti, které ve spolupráci se státními i nestátními institucemi mohou zúročit v boji proti této trestné činnosti. Nejčastějším trestným činem na úseku životního prostředí je pytláctví. V roce 2015 bylo téměř sto zadokumentovaných případů na území celého státu (obrázek 1) [Policie České republiky ©2015]. Úspěšnému boji proti pytlákům však brání časová prodleva mezi dobou nezákonného lovu a jeho zjištěním.



Obrázek 1: Mapa pytláctví v České republice za rok 2015 (Policie České republiky ©2015)

Počátkem roku 2016 přistoupila policie k rekonstrukci Evidenčně-statistického systému kriminality. Přeprogramováním softwaru byly přehodnoceny i některé zastaralé algoritmy užívané pro výpočet statistických výstupů. Data z předcházejících let tak s ohledem na uvedené nemají vypovídající hodnotu. Policie České republiky vytvořila sestavu kriminality spáchané za daný kalendářní rok [Policie České republiky ©2024].

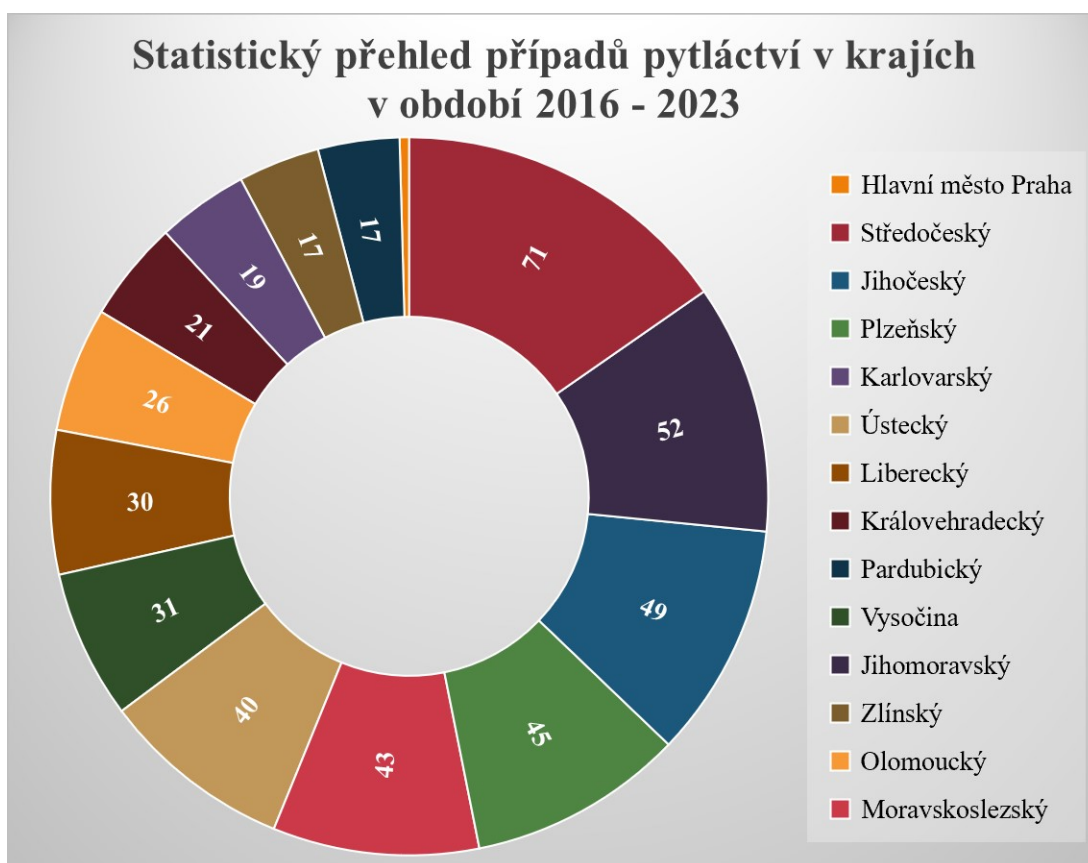
Jak vidno z níže uvedeného grafu (graf 1) kriminalita pytláctví měla v České republice v období 2016 – 2019 spíše kolísající tendenci, od roku 2020 má klesající charakter, přičemž nejnižší počet spáchaných případů připadá na loňský rok. Přesto jde o latentní trestnou činnost s nízkou mírou objasněnosti. Byť v loňském roce dosáhla v rámci předmětného období nejvyšší míry, v průměru se pohybuje okolo 17,2 %, medián je ještě o něco nižší – 16,75 %.



Graf 1: Statistický přehled kriminality pytláctví (Policie České republiky ©2024)

Jelikož je problematika pytláctví natolik specifická, je třeba na objasnění registrovaných skutků specialistu – policistu znalého dané oblasti –, případně policistu spolupracujícího s profesionály v oboru. Značná část případů je již v době oznámení ve fázi, kdy šance na zajištění potřebných stop je mizivá a řada důkazů ztratila vypovídací hodnotu. Je nezbytné, aby policejní orgány zaujaly proaktivní přístup k objasňování této trestné kriminality.

Z níže uvedeného grafu (graf 2) je patrné, že pytláctví se dotýká všech vyšších územních samosprávných celků, tedy krajů. Nejvyšší počet registrovaných případů pytláctví v období 2016 – 2023 je ve Středočeském kraji (71 případů), následuje Jihomoravský kraj s 52 případy. Třetím tímto druhem kriminality nejvíce postiženým krajem je kraj Jihočeský (49 případů). Nepatrné rozdíly v počtu případů nelegálního pytláctví registrují kraje Plzeňský, Moravskoslezský a Ústecký (45, 43 a 40 případů). Prakticky totožný počet případů nelegálního pytláctví vykazují kraje Vysočina a Liberecký (31 a 30 případů). S 26 případy nelegálního lovu se Olomoucký kraj zasadil o 6. místo s nejnižším počtem nelegálního pytláctví. Kraje Královéhradecký, Karlovarský, Zlínský a Pardubický se s téměř shodným počtem případů pytláctví mohou pyšnit poměrně nízkou mírou kriminality v oblasti environmentální (21, 19, 17 a 17 případů). Nejnižší počet registrovaných případů pytláctví je pak v hlavním městě Praha, toliko 2 případy.



Graf 2: Statistický přehled případů pytláctví v krajích v období 2016 – 2023 (Policie České republiky ©2024)

Ačkoliv byla policejními orgány provedena modernizace systému, což ostatně vedlo ke zlepšení evidence a statistiky spáchané kriminality na území České republiky, nelze z těchto údajů jednoznačně vycházet, a to právě s ohledem na charakter

environmentálních trestných činů, se kterými je vázána jistá utajenost, obzvláště u pytláctví. Policisté evidují jen zlomek případů, z nichž pouze část je objasněna a většina zůstane nepotrestána.

4.2 Dopady pytláctví na životní prostředí

Pytláctví představuje relevantní hrozbu volně žijícím živočichům a významně přispívá k úbytku biologické rozmanitosti. Od činnosti jednotlivce provozujícího nepovolený lov může přejít až do organizovaného zločinu. Realizuje se převážnou měrou za účelem dosažení majetkového prospěchu, ať již prodejem masa nebo trofeje, ale i čistě jako sportovní zábava. Někteří pytláci provozují nelegální lov pro samotný prožitek, respektive vyhledávají adrenalin, jednoduše řečeno „*chtějí konat zákonem zakázané*“. K tomu přispívá rovněž zdokonalování loveckého náčiní, včetně zbraní, tudíž i pro méně zkušeného lovce se pak pytláčení stává snazší. Mezi pytláky se někdy řadí i samotní myslivci či majitelé rybářských revírů, když svůj zájem zaměřují na chráněné druhy zvěře, které sami považují za škodnou.

Možný negativní dopad nelegálního lovu spočívá v neudržitelném odlovu vedoucím v krajním případě k úplnému vyhynutí příslušné populace, dopadu na genetickou rozmanitost a ekosystémy. Pytláctvím utrpí škodu chovná hodnota zvěře, neboť pytláci si berou na mušku i mladé kusy. Nelegální lov a prodej zvěřiny má zajisté i ekonomický dopad. Vyčíslit ho je však podobně obtížné, jako lapit pytláka při činu.

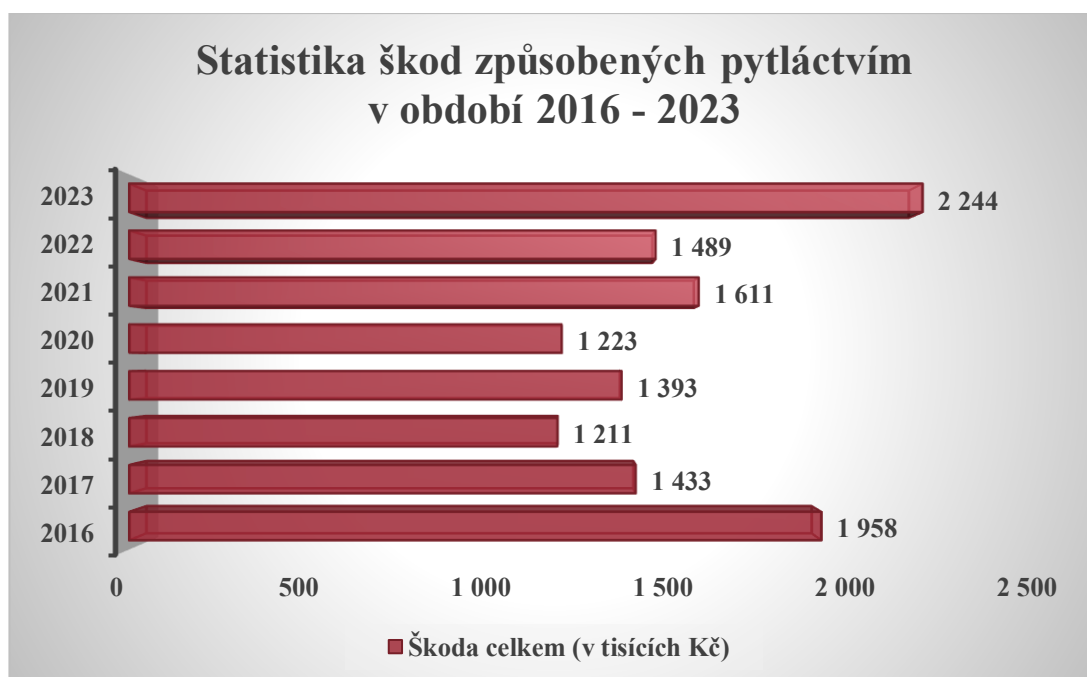
Na druhou stranu legální lov může sloužit k podpoře ochrany přírody toliko za situace, kdy bude dlouhodobě udržitelný, dobře řízený, kdy určitý podíl přínosů z lovu bude důsledně investován zpět do ochrany populace cílových druhů a lov bude splňovat etické zásady a zásady ohleduplného zacházení se zvířaty. Klíčovým předpokladem udržitelného lovu však zůstává vzájemná komunikace a úzká spolupráce mezi zainteresovanými subjekty.

Pytláctví je závažným zásahem do práva na ochranu životního prostředí, tudíž je nutné jej postihovat. Zvěř a ryby, stejně tak přírodní a jiné bohatství je právně chráněno. Již v preambuli Ústavy se uvádí: „*My občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, (...) odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství, (...)*“. V návaznosti na to článek 7 Ústavy

stanoví, že „*stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství*“.

Při posuzování závažnosti zakázaného lovu je klíčovým podkladem státními institucemi vypracovaný sazebník, jehož obsahem jsou minimální hodnoty upytlačené zvěře. Taxy zahrnují jednak hodnotu upytlačené zvěře, jednak minimální náklady na obnovení honitby. Tyto hodnoty jsou vodítkem pro policii při určení výše škody. Škodou na zvěři se rozumí zejména „*neoprávněný lov zvěře (pytláctví), úhyn zvěře, zničení hnízdišť, poškození nebo zničení prostředí nutného pro život zvěře a vypuštění živočichů, kteří mohou narušit přírodní rovnováhu nebo narušit genofond geograficky původního druhu zvěře*“ (§ 56 zákona o myslivosti).

Přehled výše škod způsobené pytláctvím za období 2016 – 2023 udává níže uvedený graf (graf 3), z něhož je patrné, že výše pytláctvím způsobené škody má kolísající charakter. V posledním sledovaném roce však došlo ke značnému navýšení, když škoda přesáhla hranici 2 000 000 Kč. Naopak nejnižší škoda byla pytláctvím způsobena o pět let dříve, tedy v roce 2018, přičemž rozdíl mezi uvedenými daty je notný (více než jeden milion korun), přičemž v období let 2017 – 2020 byl rozdíl pouze v řádech sta tisíců. Průměr škody se pohybuje okolo 1 570 250 Kč, medián je 1 461 000 Kč. Pro úplnost je třeba k této problematice dodat, že zásadním podkladem pro určení skutečné výše škody je posudek soudního znalce.



Graf 3: Statistika škod způsobených pytláctvím v období 2016 – 2023 (Policie České republiky ©2024)

4.3 Kazuistika

V rámci kazuistiky byly vybrány skutečné případy, přičemž pro zachování plné diskrétnosti byly osobní údaje anonymizovány. Podkladem pro tvorbu kazuistiky byla rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky a Nejvyššího správního soudu.

4.3.1 Kazuistika č. 1 – Případ lovu nad rámec vydaného povolení

Rozsudkem Okresního soudu v Hodoníně ze dne 18.10.2022 sp. zn. 3 T 66/2022, byl obviněný prap. P. S. uznán vinným přečinem pytláctví podle § 304 odst. 1 trestního zákoníku, kterého se dopustil tím, že „*dne 14.7.2021 v 21:15 hodin, v době mimo službu, v honitbě Mysliveckého spolku XY, v části tzv. XY v lokalitě XY, okr. XY, pomocí legálně držené palné zbraně - kulovnice opakovací, vzor CZ 527 LUX, výrobce ČZ Uherský Brod, ráže 223 Rem., ačkoliv jako aktivní myslivec a dlouholetý řádný člen Mysliveckého spolku XY byl řádně seznámen s obsahem rozhodnutí odboru životního prostředí a územního plánování Městského úřadu Veselí nad Moravou ze dne 18.5.2021, č. j.: MVNM/22386/2021, kterým byl povolen v honitbě mimořádný odlov spárkaté zvěře jelení, a to výslovně 1 kus jelena I. věkové třídy, 1 kus laně a 1 kus koloucha s platností do 31.3.2022, poté, co mu k posedu přišli dva jeleni evropsští - desateráci, nejprve oprávněně lovil jednoho jelena evropského, který po první ráně klesl k zemi, čímž jej bylo nutné považovat za uloveného, načež bezprostředně poté, s vědomím toho, že již loví nad rámec vydaného povolení, ze stejného místa, v rozporu s ustanovením § 46 odst. 1 zákona o myslivosti, neoprávněně ulovil zastřelením druhého jelena evropského - nerovného desateráka, na pravé straně korunového, na levé straně pouze tzv. "klepeto", o výkupní hmotnosti 82 kg, který po první ráně klesl k zemi, následně poté, co viděl prvně loveného jelena z místa odcházet, dokončil jeho ulovení dalšími třemi ranami, čímž způsobil Mysliveckému spolku XY, okr. XY, škodu ve výši 29 300 Kč.*“ Za uvedený přečin uložil soud obviněnému podle § 304 odst. 1 trestního zákoníku trest odnětí svobody v trvání 1 roku, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 trestního zákoníku a § 82 odst. 1 trestního zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 2 let. Podle § 73 odst. 1 trestního zákoníku byl obviněnému dále uložen trest zákazu činnosti, a to konkrétně zákazu výkonu myslivosti na dobu 2 let. Proti tomuto rozsudku podal obviněný odvolání, které směřovalo do výroku o vině a trestu. O podaném odvolání rozhodl Krajský soud v Brně usnesením ze dne 2.3.2023 sp. zn. 9 To 424/2022, tak, že odvolání obviněného zamítl. Proti zamítavému

usnesení odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce dovolání, které odůvodnil tím, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku, pro nesprávnost výroků rozsudku, která vyplývají jak z vad skutkových, tak z vad hmotněprávních spočívajících v nesprávné aplikaci zákonných ustanovení, kdy byl uznán vinným, ač zjištěný skutek nevykazuje znaky trestného činu. Obviněný konkrétně namítá, že úmyslně nestřílel na dva jeleny, toto tvrzení je pouze domněnkou dvou osob, které nebyly přímými svědky předmětného skutku. Uvádí, že svědecké výpovědi připouštějí více variant hodnocení skutkového děje, avšak je z nich vyvozena varianta pro něho nejnepříznivější. Je přesvědčen, že byla porušena zásada *in dubio pro reo*. Podle obviněného soud naddimenzoval subjektivní stránku trestného činu, a to jeho přímý úmysl lovit nad rámec vydaného povolení, však tento závěr podle obviněného není beze všech pochybností prokázán provedenými důkazy, stejně jako závěr soudu, že pokud jelen po první ráně klesl k zemi, bylo nutné jej považovat za uloveného, a tím pádem dále nelovit. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací dovolání obviněného odmítl pro jeho neopodstatněnost, nicméně z věcného hlediska uvedl, že výpověď obviněného hodnotí jako nevěrohodnou, neboť tento v hlavním líčení uvedl, že „*jelen po ráně padl, já jsem počal přebíjet zbraň. Zbraň jsem zlomil, náboj jsem nahmatal v kapse, toto mi určitou dobu trvalo. Vytáhl jsem prázdnou nábojnici, zasunul jsem náboj, zavřel zbraň, zvednu, podívám se na místo, jelen stojí. Jelen jevil známky postřelení, tudíž jsem se rozhodl, ho dostřelit*“, z čehož je patrné, že přebití obviněným tvrzeného kulobroku muselo trvat několik sekund. V takovém případě, lze jen s těžší uvěřit tomu, že by druhý jelen nereagoval na hluk z prvního výstřelu a na místě setrval alespoň několik sekund, které potřeboval podle vlastního tvrzení obviněný k přebití a z místa by neutekl. Tedy, je vysoce nepravděpodobné, že by se mohl jevit jako zasažený jelen, který se následně po zásahu střelou zvednul. Ve světle všech zjištěných skutečností se tak obhajoba obviněného zjevně jeví jako čistě účelová a nelze danou důkazní situaci označit jako tzv. tvrzení proti tvrzení, kde by připadala v úvahu aplikace zásady *in dubio pro reo*. Nutno zdůraznit, že hodnota neoprávněně uloveného jelena byla stanovena na 29 300 Kč, tedy téměř trojnásobek hodnoty nikoli nepatrné, která je znakem skutkové podstaty trestného činu pytláctví. Navíc nebylo možné pominout, že obviněný je policistou, na jehož chování a dodržování zákonů jsou kladeny jistým způsobem zvýšené nároky a z jeho strany se jednalo bezpochyby o projev nezdrženlivosti. Jednání obviněného se tedy rozhodně nevymykalo běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové

podstaty, nadto je třeba poukázat na absenci jakékoliv sebereflexe obviněného ohledně spáchaného trestného činu (usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.8.2023 sp. zn. 4 Tdo 775/2023).

4.3.2 Kazuistika č. 2 – Příklad nesnímatelné plomby

Městský úřad Třebíč uznal rozhodnutím ze dne 10.4.2017 stěžovatele M. Š. vinným ze spáchání dvou přestupků na úseku zákona o myslivosti. Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 21.12.2020 sp. zn. 34 A 20/2017, byl stěžovatel uznán vinným toliko ze spáchání přestupku podle § 63 odst. 2 zákona o myslivosti, kterého se dopustil tím, že po provedené dohledávce ihned neoznačil ulovený kus černé zvěře nesnímatelnou plombou, čímž porušil § 49 odst. 1 zákona o myslivosti. Za uvedený přestupek mu byla uložena pokuta ve výši 4 500 Kč a povinnost nahradit náklady správního řízení. Krajský soud žalobu zamítl. Stěžovatel v žalobě sice namítl, že ulovenou zvěř označil nesnímatelnou plombou, avšak následně zjištěné skutečnosti potvrdily opak, jelikož následující den po lovu byl nalezen ulovený kus černé zvěře, který nebyl označen nesnímatelnou plombou, pročež tato pak nemohla být řádně upevněna ani den předtím, tedy ihned po ulovení. Proti rozsudku podal stěžovatel kasační stížnost, přičemž namíтал jeho nepřezkoumatelnost pro nedostatečné zjištění podkladů rozhodnutí – absenci výpovědi svědků, kteří by mohli vypovídat k tomu, zda mělo ulovené prase divoké prořízlou šlachu na zadní končetině, jak to ukládá právní předpis k upevnění plomby. Pokud by ze svědeckých výpovědí vyplynulo, že šlachy proříznuta byla, musel by se soud zabývat otázkou, zda tak neučinil stěžovatel před připevněním plomby, která se buď uvolnila při následné manipulaci, nebo byla někým záměrně odstraněna. Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost a dospěl k závěru, že je částečně důvodná, a to především ve smyslu toho, že krajský soud se nevyjádřil k tomu, proč prase divoké mělo naříznutou šlachou, což by mohlo svědčit tvrzení stěžovatele, že plombu na zvíře původně řádně umístil, nicméně dosavadní judikatura klade na okamžité upevnění plomby přísné požadavky, tudíž není důvod přihlížet k podmínce nesnímatelnosti benevolentněji. Sleduje totiž obdobný účel, jako upevnění okamžité. Pokud by lovec plombu upevnil sice okamžitě, ale nikoliv nesnímatelným způsobem, mohlo by následně dojít k jejímu uvolnění, což je z materiálního hlediska výsledek podobný situaci, ve které by plomba nebyla připevněna ihned po ulovení, nalezení či dohledání kusu zvěře. Tedy, že by ulovený kus zvěře nebyl v rozhodném časovém okamžiku označen nesnímatelnou plombou

a nebylo by tak možné prokázat oprávněnost daného ulovení, či případně vyvrátit podezření ze spáchání trestného činu pytláctví. Účelem § 49 zákona o myslivosti je zajistit co nejúčinnější kontrolu nad tím, zda došlo k oprávněnému ulovení příslušného kusu spárkaté zvěře. S ohledem na uvedené je nezbytné trvat na požadavku nesnímatelného upevnění. Pokud by tomu tak nebylo, byl by tím popřen účel zákonné úpravy, jelikož by bylo možné po následném upevnění plomby snímatelným způsobem s touto manipulovat a následně ji umístit na jiný kus zvěře, která by mohla být ulovena neoprávněně (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21.4.2023 sp. zn. 8 As 118/2021).

5. Výsledky a diskuse

Právní úprava pytláctví prošla řadou změn až došlo k regulaci neoprávněného lovu do dnešní podoby, kdy se pychu může dopustit i osoba oprávněná k lovu zvěře nebo ryb, avšak porušující jeho pravidla. Příčinu pytláctví je třeba spatřovat jednak ve snaze o vlastní obohacení, kdy si pytláci ulovenou zvěř nebo ryby ponechají pro vlastní potřebu, případně kořist prodají třetím osobám, jednak ve snaze ukojit svou loveckou vášeň, jakož i ve snaze získat loveckou trofej. Trofejí pak může být zvíře samotné nebo jen oddělitelná část v podobě paroží, lebky či kůže.

Na základě statistických dat vypracovaných Policií České republiky lze konstatovat, že kriminalita pytláctví měla v letech 2016 – 2023 každoroční zastoupení. Co do počtu výskytu nejpočetnější zastoupení bylo právě zkraje sledovaného období (v roce 2016), zatímco nejnižší počet případů připadl na rok 2023. Jde-li o objasněnost jednotlivých případů, je zcela zřejmé, že se jedná o latentní trestnou činnost, neboť tato je znatelně nízká, byť v loňském roce dosáhla za sledované období nejvyšší míry. Navzdory výše uvedenému nelze očekávat, že bude v možnostech policie, ačkoliv došlo ke zmodernizování statistického systému, evidovat, natož pak odhalit tento druh kriminality v plném rozsahu.

Po detailnějším prozkoumání lze konstatovat, že trestný čin pytláctví se nevyhýbá žádnému kraji, byť na území hlavního města je páchán zcela sporadicky. Nejvyšší počet registrovaných případů připadá na Středočeský kraj, což může jednak souviset s jeho rozlohou, která je násobně větší než průměrná rozloha jiných krajů, jednak s tím, že se jedná o nejhustěji osídlenou oblast České republiky. Druhým nejvíce zasaženým krajem je kraj Jihomoravský. Zde se lze přiklonit k názoru, že tato oblast je vhodným stanovištěm pro různé druhy zvířat, které jsou právě předmětem neoprávněného lovu. Pro Jihočeský kraj je pak typický nespočet rybníků a vodních ploch nabízející pytlákům možnost k pychu.

Při odhalování, potažmo vyšetřování případů pytláctví nastávají komplikace již na jeho počátku. Při pozdním oznámení podezřelé činnosti není v možnostech policie přistihnout pachatele při činu nebo na místě činu zajistit potřebné stopy, případně důkazní materiál. Výjimkou nejsou ani případy, kdy se policejní orgán o páchaném neoprávněném lovu ani nedozví, neboť pro trestné činy proti životnímu prostředí – kam zákonodárce zařadil i trestný čin pytláctví –, je charakteristická absence morálního odsouzení pachatele, případně přezíravost vůči protiprávní činnosti tohoto

charakteru stran členů společnosti. Komplikovaným se jeví i časový odstup negativních projevů následků protiprávního jednání na životním prostředí, s čímž je spojeno možné promlčení trestnosti.

Zvláště pro praxi policejního orgánu je nanejvýš důležité v případě neoprávněného lovu určit správnou právní kvalifikaci a v důsledku toho stanovit další postup ve věci. Z tohoto důvodu je třeba na základě hranice škody rozlišit mezi trestným činem a přestupkem, k čemuž může pomoci sazebník minimálních hodnot upytlačené zvěře.

Nelegální lov zvěře a ryb je nežádoucí jednání proti životnímu prostředí, má negativní dopad ekologický i ekonomický. Má mnoho podob provedení – může být realizováno v době hájení, neetickým či zakázaným až trýznivým způsobem. Je zcela odsouzeníhodné, je-li pácháno takovým způsobem, který nevede k rychlému a téměř bezbolestnému usmrcení kořisti, porušuje etické zásady či je pácháno na zvláště chráněných druzích zvířat. Navzdory klesající tendenci spáchaných případů pytláctví, výše celkové způsobené škody stoupla, což může být odůvodněno z velké části inflací, jež v posledních letech značně vzrostla. Ačkoliv se výše škody způsobené pytláctvím pohybuje v řádech nižších jednotek milionů, z hlediska faktických dopadů na životní prostředí a biodiverzitu může mít až nedožité následky.

I s ohledem na grafické znázornění škod způsobených pytláctvím by jistě zasloužilo pozornost přehodnocení výše trestních sazeb za předmětný trestný čin, neboť při naplnění základní skutkové podstaty je pachatel ohrožen toliko odnětím svobody až na dvě léta, přičemž tato sazba se při naplnění kvalifikované skutkové podstaty zvyšuje až na pět let. Není zcela bez významu při ukládání trestní sankce zohlednit výši pytláctvím získaného prospěchu, případně škody způsobené na životním prostředí a v důsledku toho ukládat citelnější majetkové sankce, aby při volbě mezi jednáním po právu a jednáním protiprávním bylo pachateli naprosto zřejmé, že jednat za hranicí zákona se nevyplácí.

K ucelenému obrazu ohledně pytláctví pak třeba doplnit příkladné poznatky ze soudní praxe jak Nejvyššího soudu České republiky, tak Nejvyššího správního soudu, které se předmětným fenoménem, ačkoliv každý z nich ve zcela odlišné rovině, zabývaly.

6. Závěr

Nejlépe prý chutná zakázané ovoce, ale co když člověk upřednostňuje maso? Třeba z upytlačené divočiny nebo načerno ulovené ryby. Pytláctví se řadí mezi environmentální trestné činy. Zakotvením samotné hlavy seskupující trestné činy proti životnímu prostředí v rámci zvláštní části trestního zákoníku zákonodárce zdůraznil, jak významné a důležité je zajištění ochrany životního prostředí včetně jeho složek. Zároveň poukázal na společenskou závažnost environmentální kriminality.

Při generalizaci judikатурních závěrů lze konstatovat, že protiprávního jednání spočívajícího v pytláctví se dopustí ten, kdo neoprávněně loví volně žijící zvěř nebo ryby, ovšem neoprávněného lovu se dopustí i ten, kdo sice disponuje požadovaným oprávněním k lovu, nicméně jedná nezákonným způsobem, případně nad rámec takového oprávnění.

Pytláctví je negativní jev, který podle okolností konkrétního případu může být spáchán jako trestný čin či přestupek. Diferenciace přestupku od trestného činu záleží v korektivu společenské škodlivosti, přičemž rozhodujícím kritériem je míra poškození nebo ohrožení zákonem chráněných zájmů či hodnot a intenzita následku. Naplněním zákonem požadované míry společenské škodlivosti dojde k přednostnímu užití odpovědnosti za trestný čin z důvodu její speciality vůči odpovědnosti za přestupek, která má subsidiární povahu (Poustka, 2021). Dalším kritériem pro rozhraní mezi trestným činem a přestupkem je výše způsobené škody, kdy dělicím hlediskem je způsobení škody nikoliv nepatrné ve výši nejméně deset tisíc korun českých. Za situace, kdy je klíčovým vodítkem pro orgány činné v trestním řízení sazebník minimálních hodnot upytlačené zvěře, přičemž hodnota v podstatě jakékoli ulovené spárkaté zvěře výrazně převyšuje hranici škody nikoli nepatrné, bude takový případ neoprávněného lovu podroben trestnímu řízení. Odlišná situace je však v případě neoprávněného lovu ryb, neboť k naplnění škody požadované výše bude třeba většího úsilí pytláka, při způsobení nižší škody půjde o přestupek. Zde je třeba poukázat na zásadu subsidiarity trestní represe, kdy pachatelé mnohdy prohlašují, že jimi spáchaný skutek je nanejvýš přestupkem.

Konstrukce stávající skutkové podstaty trestného činu pytláctví může vyvolat řadu otázek zejména s ohledem na navýšení hranice škody nikoli nepatrné a nutnosti jejího prokázání. V důsledku změny hodnoty nikoli nepatrné došlo k poklesu nápadu tohoto trestného činu, nicméně nic nenasvědčuje tomu, že by zároveň klesl případ

porušení práva lovu. V souvislosti s tím naopak vzrostl počet případů přestupků týkajících se pychu, což sebou může nést jistou výhodu zejména v tom, že účelu přestupkového řízení – prokázání viny pytláka – je naplněno pohotověji, což je žádoucí. Ačkoliv pytlák bývá v přestupkovém řízení postižen převážně finanční sankcí, důležitost takového řízení pro ochranu společnosti, jakož i životního prostředí je zachována. Nicméně není nutné, aby ke způsobení škody fakticky došlo, neboť pytláctví je předčasně dokonáným činem, kdy k naplnění znaků skutkového podstaty trestného činu postačí toliko ohrožení zájmu na ochraně zvěře.

Za významný posun ve skutkové podstatě trestného činu pytláctví lze hodnotit změnu, kterou přinesl zákon č. 330/2011 Sb., spočívající v nahrazení původního pojmosloví, čímž došlo k tomu, že naplnění trestní odpovědnosti nastává již samotným neoprávněným lovem, nikoliv ulovením jako takovým. Pozitivum lze tak spatřovat ve snaze zajistit účinnější ochranu životního prostředí vytyčením trestněprávních opatření.

Obecný problém v souvislosti s pácháním environmentální kriminality spočívá v tom, že pachatelé si neuvědomují závažnost svého počínání a upřednostňují krátkodobý finanční zisk (případně prožití neobvyklého adrenalinového zážitku), který ani zdaleka neodpovídá hodnotě celkové škody, kterou na životním prostředí svým jednáním způsobili. Pro vyšetřování pytláčení je typické, že se orgány činné v trestním řízení dostávají do důkazní nouze, zvláště kvůli jeho latentnosti a organizovanosti pachatelů, pročež se úspěšné vyšetřování a dokazování stává téměř nemožným. Proto je zapotřebí vzít v potaz poznatky z praxe, věnovat pozornost vzdělávání kriminalistů, kteří se podílejí na odhalování environmentální kriminality, propagovat účinnou spolupráci orgánů činných v trestním řízení s osobami v daném oboru erudovanými a věnovat se i zvyšování právního vědomí společnosti v této oblasti. Základním předpokladem pro zvyšující tendenci ve zjišťování a odhalování pytláctví je, že ochrana životního prostředí prostřednictvím trestního práva musí být efektivní a přiměřená (Jarmič, 2010).

Přestupkový zákon nenabízí komplexní úpravu přestupků, dává k dispozici pouze obecnou úpravu. Pro podrobnější úpravu přestupků jednotlivých oblastí životního prostředí je třeba použít speciální zákony, zákon o myslivosti a zákon o rybářství, čímž se dosavadní úprava může jevit jako dostatečně nepřehledná, případně spleťtá. Bylo by tak vhodné na úseku environmentální ochrany vytvořit kodex přestupků včetně

správních postihů za ně, který by oproti současné roztříštěné, místy až nepřehledné, úpravě, nabízel ucelenou modifikaci dílčího úseku ochrany životního prostředí.

Závěrem je třeba dodat, že i přes sebelepší legislativní opatření toto protiprávní jednání nebude vymýceno, pokud bude bráno jako součást každodenního života a veřejností přehlíženo. Za předpokladu, že si každý jeden bude plně uvědomovat nezbytnost ochrany životního prostředí, jakožto jednoho ze základních předpokladů existence člověka a jiných organismů, zájem na ochraně a udržení životního prostředí a jeho jednotlivých složek převáží zájem ekonomický, bude mít postih za nedodržení právních předpisů na úseku ochrany životního prostředí cestou trestního, potažmo správního práva, klesající charakter.

7. Seznam použitých zdrojů

Odborné publikace

Bohadlo D., Brož J., Kadečka S., Průcha P., Rigel F., Šťastný V., 2022: Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Komentář. Nakladatelství Wolters Kluwer, Praha, 596 s.

Borčevský P., 2021: Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích. Nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 382 s.

Borčevský P., 2023: Trestní právo hmotné. Zvláštní část. Nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 902 s.

Brucknerová E., 2022: Trestní právo hmotné a procesní: obecná část. Masarykova univerzita, Brno, 230 s.

Brucknerová E., 2023: Trestní právo hmotné a procesní: zvláštní část. Masarykova univerzita, Brno, 253 s.

Draštík A., Augustinová P., Durdík T., Fremr R., Král V., Růžička M., Sotolář A., Šmerda R., Vondruška F., Vočka V., Zelenka P., Zezulová J., Žďárský Z., 2015: Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Nakladatelství Wolters Kluwer, a. s., 1696 s.

Fiala Z., Bandžak J., Frumarová K., Horzinková E., Mlezivová K., Novotný V., Sobotka M., Sovová O., Škurek M., 2021: Správní právo trestní. Nakladatelství Leges, Praha, 308 s.

Chmelík J., Bruna E., Outlá K., Porada V., Stočesová S., 2009: Trestní právo hmotné: obecná část. Nakladatelství Linde, Praha, 292 s.

Chmelík J., Outlá K., Peroutka J., Puš J., Tomica Z., 2010: Trestní právo hmotné: zvláštní část: s aplikačními příklady. Nakladatelství Linde, Praha, 367 s.

Jelínek J., Hasch K., Heranová S., Kopečný Z., Mulák J., Nett A., Pelc V., Říha J., Stejskal V., Syková A., Šelleng D., Tejská K., Tlapák Navrátilová J., 2022a: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. Nakladatelství Leges, Praha, 1040 s.

Jelínek J., Bruna E., Heranová S., Mulák J., Pelc V., Říha J., Sovák Z., 2022b: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. Nakladatelství Leges, Praha, 1424 s.

Jelínková J., Havelková S., 2021: Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí. Nakladatelství C. H. Beck, Praha, 264 s.

Jemelka L., Vetešník P., 2020: Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Nakladatelství C. H. Beck, Praha, 1050 s.

Němec M., 2002: Postup policie při odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví. Policejní akademie České republiky, Praha, 78 s.

Ondrušová M., Ondruš R., Vytopil P., 2017: Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Praktický komentář k zákonu č. 250/2016 Sb. (přestupkový řád) s důvodovou zprávou a základní judikaturou. Nakladatelství Leges, Praha, 776 s.

Petr B., Čechura V., Kostečka J., Maxa H., Petr J., Šprongl J., 2015: Zákon o myslivosti. Komentář. Nakladatelství Wolters Kluwer, a. s., Praha, 300 s.

Prášková H., 2017: Nové přestupkové právo. Nakladatelství Leges, Praha, 448 s.

Šámal P., Bohuslav L., Dolenský A., Gřivna T., Herczeg J., Hořák J., Krupička J., Novotný O., Rizman S., Šmerda R., Tomášek M., Vanduchová M., Vokoun R., 2022: Trestní právo hmotné. Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, Praha, 1204 s.

Šámal P., Gřivna T., Herczeg J., Kratochvíl V., Púry F., Rizman S., Šámalová M., Válková H., Vanduchová M., 2010: Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. Nakladatelství C. H. Beck, Praha, 2011 s.

Ščerba F., Coufalová B., Čep D., Fryšták M., Kalvodová V., Kandová K., Provazník J., Skupin Z. J., Svaček O., Ščerbová V., Vicherek R., 2020: Trestní zákoník. Komentář. Nakladatelství C. H. Beck, Praha, 3331 s.

Šíma A., 2017: Zákon o rybářství. Komentář. Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, Praha, 176 s.

Tuháček M., Dostálová K., Jelínková J., Mlčoch S., Svobodová Z., 2015: Právo životního prostředí. Praktický průvodce. Nakladatelství GRADA Publishing, a.s., Praha, 288 s.

Odborné články

Jarmič L., 2010: Trestní právo a ochrana životního prostředí. Trestněprávní revue 9. S. 269-275.

Vysokoškolské kvalifikační práce

Bejčková, P., 2015: Trestněprávní ochrana životního prostředí. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Praha. 224 s. (disertační práce). „nepublikováno“. Dep. Digitální repozitář Univerzity Karlovy.

Čech, V., 2022: Pytláctví z pohledu trestního a přestupkového práva. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Praha. 71 s. (diplomová práce). „nepublikováno“. Dep. Digitální repozitář Univerzity Karlovy.

Gříbková, A., 2014: Trestněprávní ochrana životního prostředí. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Praha. 64 s. (diplomová práce). „nepublikováno“. Dep. Digitální repozitář Univerzity Karlovy.

Konecká, J., 2021: Trestný čin pytláctví. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Brno. 69 s. (bakalářská práce). „nepublikováno“. Dep. IS MUNI.

Koulová Marešová, L., 2010: Deliktní odpovědnost fyzických osob v ochraně životního prostředí. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Praha. 89 s. (diplomová práce). „nepublikováno“. Dep. Digitální repozitář Univerzity Karlovy.

Kříž, J., 2019: Trestněprávní ochrana životního prostředí. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Praha. 95 s. (diplomová práce). „nepublikováno“. Dep. Digitální repozitář Univerzity Karlovy.

Poustka, T., 2021: Odpovědnost za přestupky proti životnímu prostředí. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Praha. 96 s. (diplomová práce). „nepublikováno“. Dep. Digitální repozitář Univerzity Karlovy.

Remešová, M., 2013: Trestněprávní odpovědnost v právu životního prostředí. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Praha. 74 s. (diplomová práce). „nepublikováno“. Dep. Digitální repozitář Univerzity Karlovy.

Slobodník, M., 2015: Právní aspekty trestného činu pytláctví. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Praha. 66 s. (diplomová práce) „nepublikováno“. Dep. Digitální repozitář Univerzity Karlovy.

Vokoun, M., 2023: Trestné činy proti volně žijícím živočichům. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Praha. 57 s. (diplomová práce) „nepublikováno“. Dep. Digitální repozitář Univerzity Karlovy.

Legislativní zdroje

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí.

Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, s účinností do 31.12.2009.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, s účinností do 30.6.2017.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 92/1998 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 183/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 287/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 245/2002 Sb., o době lovu jednotlivých druhů zvěře a o bližších podmínkách provádění lovu.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 197/2004 Sb., k provedení zákona o rybářství.

Judikaturní zdroje

Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. Pl. ÚS 34/03 [ze dne 13.12.2006].

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 2 Tzn 19/97 [ze dne 24.4.1997].

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 3 As 32/2018 [ze dne 13.11.2019].

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 6 A 109/2000 [ze dne 16.2.2004].

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 7 As 24/2015 [ze dne 27.3.2015].

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 8 As 118/2021 [ze dne 21.4.2023].

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 9 As 50/2008 [ze dne 5.3.2009].

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 9 As 172/2015 [ze dne 25.8.2016].

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 9 As 213/2016 [ze dne 3.10.2017].

Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 5 A 37/96 [ze dne 27.10.1998].

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 3 Tdo 340/2020 [ze dne 24.9.2020].

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 4 Tdo 775/2023 [ze dne 23.8.2023].

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 4 Tdo 1352/2021 [ze dne 11.1.2022].

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 8 Tdo 575/2015 [ze dne 24.6.2015].

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 11 Tdo 1226/2020 [ze dne 15.7.2021].

Internetové zdroje

ČRS SÚS ©2024: Nový sazebník za upytlačenou zvěř [cit. 2024.03.10], dostupné z <<https://www.crs-sus.cz/1/1054/novy-sazebnik-za-upytlacenu-zver>>.

eAGRI, ©2009-2021: Sazebník pro stanovení hodnoty ryb [cit. 2024.03.10], dostupné z <<https://eagri.cz/public/portal/mze/lesy/rybarstvi-a-rybnikarstvi/sazebnik-pro-stanoveni-hodnoty-ryb>>.

Policie České republiky, ©2015: Trestná činnost proti životnímu prostředí [cit. 2024.03.10], dostupné z <<https://www.policie.cz/clanek/trestna-cinnost-proti-zivotni-mu-prostredi.aspx>>.

Policie České republiky, ©2024: Statistické přehledy kriminality za rok 2016 [cit. 2024.03.10], dostupné z <<https://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=22346473&docType=ART>>.

Policie České republiky, ©2024: Statistické přehledy kriminality za rok 2017 [cit. 2024.03.10], dostupné z <<https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2017.aspx>>.

Policie České republiky, ©2024: Statistické přehledy kriminality za rok 2018 [cit. 2024.03.10], dostupné z <<https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>>.

Policie České republiky, ©2024: Statistické přehledy kriminality za rok 2019 [cit. 2024.03.10], dostupné z <<https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2019.aspx>>.

Policie České republiky, ©2024: Statistické přehledy kriminality za rok 2020 [cit. 2024.03.10], dostupné z <<https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>>.

Policie České republiky, ©2024: Statistické přehledy kriminality za rok 2021 [cit. 2024.03.10], dostupné z <<https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>>.

Policie České republiky, ©2024: Statistické přehledy kriminality za rok 2022 [cit. 2024.03.10], dostupné z <<https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>>.

Policie České republiky, ©2024: Statistické přehledy kriminality za rok 2023 [cit. 2024.03.10], dostupné z <<https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2023.aspx>>.

8. Seznam obrázků a grafů

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1: Mapa pytláctví v České republice za rok 2015 (Policie České republiky ©2015) 52

8.2 Seznam grafů

Graf 1: Statistický přehled kriminality pytláctví (Policie České republiky ©2024).. 53

Graf 2: Statistický přehled případů pytláctví v krajích v období 2016 – 2023 (Policie České republiky ©2024)..... 54

Graf 3: Statistika škod způsobených pytláctvím v období 2016 – 2023 (Policie České republiky ©2015) 56